Receb 1446

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | OCAK '25 | YIL: 14 | SAYI: 143 | FİYATI: 100₺ | ISSN: 2148-4635

İSTİKAMET 2

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

Halis Hoca'mızın

NUH SURESİ

TEFSİR DERSLERİ DEVAM EDİYOR

Nuh Suresi Tefsiri

Oynatma Listesine Ulaşmak için QR Kodu Okutunuz.

+90 535 766 45 45

Güneşli Mah. 1332. Sk. No. 1 Bağcılar/İstanbul

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak yeni yılın ilk sayısını siz değerli okuyucularımıza takdim ediyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız bu sayımızda istikamet konulu yazısına devam ediyor. Önceki yazısında istikamet kavramının tanımını yapan ve şer'i ölçülerle bir sınır çizen Hocamız, insanın imtihanlarla geçen hayatında istikamet üzere olabilmesi için ihtiyaç duyduğu manevi kaynakları ve ahlaki duruşu ayrıntılarıyla açıklıyor. Allah'a (cc) tutunmanın, Kur'ân ve Sünnete bağlılığın ve dilin muhafazasının; doğru yolda sebat etmede kritik öneme sahip olduğunun altını çizerek istikamet üzere olmanın dünya ve ahiret faydalarını zikrediyor.

Talha Akman, Ahzâb Suresi'nin 56. ayeti bağlamında Allah Resûlü'ne (sav) salât getirmenin anlam ve önemini detaylarıyla ele alıyor. Salât getirmenin mümine dünya ve ahiret sıkıntılarını gidermede nasıl yardımcı olduğunu ve Allah Resûlü'ne (sav) sevginin bir ifadesi olduğunu hatırlatıyor.

Enes Doğan, muksirûn sahabilerimizden Câbir ibni Abdullah'ın (ra) bu sıfatı almasındaki sebepleri incelemeyi sürdürüyor.

Ömer Akduman, tüm peygamberlerden bize bir miras olarak kalan "Utanmıyorsan dilediğini yap." şiarını şerh ediyor.

Salim Kandemir, Allah Resûlü'nün (sav) "Ümetimin Emini" ünvanını verdiği; dinî, askerî ve idari alanlardaki yetkinliğiyle ümmete örnek bir şahsiyet olan Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ın Hulefâ-i Râşidîn Dönemi'nde gösterdiği fedakârlıkları ve itaatiyle nasıl ön plana çıktığını anlatıyor.

Kerem Çağlar, İsrâiloğullarının kıssalarını merkeze alarak Yahudileşme tehlikesinin İslam ümmeti için taşıdığı derin tehdidi konu ediniyor. Tevhidin yozlaşmasını önlemek için İbrâhimî önderlik ve Nebevi örnekliğin rehberliğinde sahih bir bilinç ve direnç oluşturmanın hayati önemini vurguluyor.

Zeynep Bayancuk, değişmeyen gündemimize dair bir sitemde bulunduktan sonra daha önce kaleme aldığı bir yazısını ihtiyaca binaen yeniden paylaşıyor.

Dr. Gözde Tercuman, dua ile insan zihni arasındaki bağlantıyı ve duanın bireyin ruhsal gelişimine katkılarını keşfedeceğimiz yazısında beyin bölgelerinin işlevlerinden yola çıkarak bilinçli bir dua pratiğinin insan üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koyuyor.

Melek Şeref, öz yeterlilik kavramını ve bireyin hayatındaki etkilerini anlamaya odaklanıyor. Öz yeterlik inancının çocuklukta nasıl şekillendiğine, hangi tutumların bu inancı zedelediğine ve bireyin yeterlilik duygusunu nasıl geliştirebileceğine değiniyor.

Melek Şeref, Geçlerle Muamele köşemizde sevgiye ilişkin geçmiş deneyimlerimizin bugünkü ilişkilerimize etkilerini incelerken ebeveynlerin hem kendi içlerindeki çocuğa hem de evlatlarına yönelik şefkatli bir yaklaşım benimsemesi gerektiğine dikkat çekiyor.

Sultan Amed Yaşar, yapay zekâ ürünü olan dijital gözetim sistemleri ile mahremiyet ve özgürlük arasındaki ilişkiyi vahyin penceresinden yorumladığı yazısında mahremiyetimizi koruma hususunda faydalı önerilerde bulunuyor.

Osman Sadıkoğlu, Allah'ın (cc) El-Melîk ismini ve bu ismin kapsamını anlatıyor.

Bu sayımızda sizlere Ebu Yusuf Midhat b. El-Hasan Ali Ferrâc'ın İslam Hukuku Açısından Cehalet isimli eserini tanıtıyor, akidemizi sağlam temeller üzerine inşa edebilme gayesiyle tüm okurlarımızın faydalanmasını umuyoruz.

Allah'ın (cc) izniyle 143. sayımızı istifadenize sunuyor, bizleri istikamet üzere kılmasını ve üzerimize hayır kapılarını açmasını El-Hâdî ve El-Fettâh olan Rabbimizden diliyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2/A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- **Adana** : Reşatbey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70
- **İnegöl** : Sinanbey Mah. Baykut Sok. No. 1 16400 İnegöl/BURSA 0 543 225 50 16
- **Şanlıurfa** : Paşabağı Mah. Zafer Cad. Aydınlar A Blok No. 42/C, 63040 Haliliye/ŞANLIURFA 0 544 978 00 63

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat. 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA
- **Kırıkkale** : Yenişehir Mah. Özbek Saran Sok. No. 3/A 71450 Yahşihan/KIRIKKALE
- **İnegöl** : Sinanbey Mah. Baykut Sok. No. 1 16400 İnegöl/BURSA
- **Şanlıurfa** : Paşabağı Mah. Zafer Cad. Aydınlar A Blok No. 42/C, 63040 Haliliye/ŞANLIURFA

Ocak 2025 | Receb 1446
Yıl: 14 | Sayı: 143 | Fiyat: 100₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

Halis BAYANCUK HOCA

İSTİKAMET

İstikamet; İslam'a hidayet olduktan sonra onda sebat etmek, eğrilmeden dosdoğru kalma çabasıdır. Oysa insan zalim, cahil, nankör, aceleci ve zayıf bir varlıktır. Böylesi bir çabayı hayat boyu sürdürmek insanın mezkûr tabiatıyla zordur. Bu zorluğu aşmak için insanın güç dayanaklarına ihtiyacı vardır. İnsanı zorlu istikamet yolunda güçlü kılan, unuttuğunda ona hatırlatan, ye'se düştüğünde ona umut olacak olan kaynak Kur'ân'dır.

Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Son yazımda istikamet kavramının lugat ve ıstılah tanımını yapmış, kelimenin Kur'ân ve Sünnetteki kullanımlarından yola çıkarak istikamet kavramına şer'i bir çerçeve çizmeye çalışmıştık. Bu ayki yazımızda ise istikamet üzere olmaya sevk eden sebepler ile istikametin dünya ve ahiretteki karşılığı üzerinde durmaya çalışacağız. Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

İstikamet Üzere Olmaya Sevk Eden Sebepler

- **Allah'a** (cc) **Tutunmak: İ'tisam**

"Her kim de Allah'a tutunursa hiç şüphesiz dosdoğru yola hidayet edilir."[1]

"Allah'a iman edip O'na tutunanlara gelince, onları kendinden olan bir rahmete, lütuf ve ihsana dâhil edecek ve (sonunda Allah'a ulaşacakları) dosdoğru yola hidayet edecektir."[2]

Yüce Allah i'tisam ehli olanların, yani Allah'a (cc) tutunanların dosdoğru yola hidayet edileceğini haber vermiştir. Allah'a (cc) tutunmak; O'nun rızasına erişmek ve O'nun saptırmasından korunmak için Allah'a sarılmaktır. Kelimenin kökü olan "a-s-m"; bir şeye tutunmak, menetmek ve bir şeyle sürekli beraberlik anlamlarına gelir. Kelimenin Kur'ân'daki formu olan "i'tisam" ise bir şeye tutunarak korunmak anlamına gelir.[3]

Allah'a (cc) tutunmak bir itiraftır. Kul, maddi ve manevi birtakım zararların olduğunu ve onlardan kendi gücüyle korunamayacağını, ancak Allah'ın (cc) yardımı ve rahmeti olursa korunabileceğini itiraf eder. Bu da kulluğun özü olan Allah'a duyulan ihtiyaç ve o ihtiyaçtan ötürü O'na (cc) sığınmaktır. Her insanın istikamet konusundaki muvaffakiyeti, Allah'a (cc) olan ihtiyacının farkında olması ve O'na (cc) sığınıp O'nunla korunması oranındadır.

Allah'a (cc) tutunmanın en kestirme yolu duadır, yalvara yakara O'ndan istemektir. Bu nedenle müminler olarak her gün onlarca defa Rabbimizden bizi dosdoğru yola hidayet etmesini istiyor, O'ndan istikamet niyaz ediyoruz:

1. bk. 3/Âl-i İmrân, 101
2. 4/Nisâ, 175
3. bk. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 4/331, a-s-m maddesi

"Bizi sırat-ı mustakime/dosdoğru yola hidayet et."[4]

Özellikle istikamet yolu üzerinde şeytanın oturduğunu ve insanları saptırmak için vaatte bulunduğunu hatırlayacak olursak, onun iğvasından kurtulmak için Rabbimize tutunmanın önemini daha iyi anlarız:

"Dedi ki: 'Beni saptırmana karşılık, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra kesinlikle onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Çoğunu şükredici bulamayacaksın.' "[5]

Evet, nerede istikamet/sırat-ı mustakim varsa orada hazır ve nazır bir İblis vardır ve insanı o yoldan saptırmak için çabalayacaktır. Onun iğva ve desiselerinden kurtulmak için Allah'a (cc) tutunmak, ondan ve saptırmasından Rabbimize sığınmak zorundayız.

İstikamet için Allah'a (cc) tutunmak zorundayız. Zira sayısız yol vardır ve bu yollardan yalnızca biri Allah'ın dosdoğru yoludur:

"İşte bu, benim dosdoğru yolumdur. Ona uyun. Onun dışındaki yollara uymayın. Yoksa sizi (Allah'ın dosdoğru olan) yolundan saptırırlar. Korkup sakınasınız diye bunu size emretti."[6]

İbni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir gün Allah Resûlü (sav) eliyle bir çizgi çizdi sonra dedi ki: 'Bu, Allah'ın (cc) istikamet üzere olan yoludur.' Sonra o çizginin sağına ve soluna bazı çizgiler çizdi. Sonra dedi ki: 'Bunlar, her birinin başında o yola davet eden birer şeytanın bulunduğu yollardır.' Sonra Allah Resûlü (sav) En'âm Suresi'nin 153. ayetini okudu."[7]

◆ Allah'ın Rızasına İttiba Etmek

"Allah onunla (Kitap ve Resûl'le), **rızasına uyanları yolun en doğru olanına iletir**, onları izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır ve dosdoğru yola hidayet eder."[8]

İstikamete ulaşmanın yollarından biri de Allah'ın (cc) rızasına ittiba etmek, O'nun rızasına ulaşmak için çaba içinde olmaktır. Allah'ın (cc) rızasına ittiba, bir kulluk makamıdır. Kulun, Allah'ın rızasını hedef olarak belirleyip Rabbinin razı olacağı şeyleri araştırması ve kişinin bir rehberin adımlarına ittiba ettiği gibi O'nun rızasına ittiba etmesidir.

◆ Kur'ân'a Tutunmak

"Sana vahyedilene sıkı sıkıya tutun. Gerçekten sen, dosdoğru bir yol üzeresin."[9]

4. 1/Fâtiha, 6
5. 7/A'râf, 16-17
6. 6/En'âm, 153
7. Ahmed, 4437
8. 5/Mâide, 16
9. 43/Zuhrûf, 43

Sünnet yolu iktisad ve istikamet yoludur. Kişi Allah Resûlü'nü örnek aldığı oranda istikamet üzere olacak, ölçülü yaşayacaktır. Özellikle günümüz insanı açısından Sünnete ittiba bir zorunluluktur. Zira ümmet birden fazla fırkaya ayrılmış, Allah Resûlü'nün haber verdiği itikadi, amelî ve siyasi sapma vuku bulmuştur. Her fırka, yolunun istikamet yolu olduğunu iddia etmekte, herkes yolunun sıhhatine dair naslar öne sürmektedir. Tüm bu istikamet iddiaları arasında neyin istikamet olduğunu anlamak için Nebi'nin dini nasıl anladığı ve yaşadığı daha çok önem kazanmaktadır.

Yüce Allah, Resûl'üne Kur'ân'a sıkı sıkıya tutun, dedikten sonra bunun illetinin dosdoğru yol üzere olmak olduğunu söyler.[10] O hâlde şöyle denebilir: Kur'ân ile istikamet arasında sıkı bir bağ vardır. Dosdoğru yol üzere olmak, Kur'ân'a sıkı sıkıya tutunmaya, Kur'ân'a sıkı sıkıya tutunmanın istikameti arttırma üzerinde etkisi vardır.

İstikamet; İslam'a hidayet olduktan sonra onda sebat etmek, eğrilmeden dosdoğru kalma çabasıdır. Oysa insan zalim, cahil, nankör, aceleci ve zayıf bir varlıktır. Böylesi bir çabayı hayat boyu sürdürmek insanın mezkûr tabiatıyla zordur. Bu zorluğu aşmak için insanın güç dayanaklarına ihtiyacı vardır. İnsanı zorlu istikamet yolunda güçlü kılan, unuttuğunda ona hatırlatan, ye'se düştüğünde ona umut olacak olan kaynak Kur'ân'dır.

◆ Sünnete İttiba Etmek

"Hiç şüphesiz sen, dosdoğru bir hidayet üzeresin."[11]

"Şüphesiz ki sen, onları dosdoğru yola davet etmektesin."[12]

"Gerçekten sen, dosdoğru bir yol üzeresin."[13]

Allah Resûlü (sav) dosdoğru yol üzeredir ve insanları dosdoğru yola, yani istikamet üzere olmaya davet etmektedir. O (sav) ümmeti için orta yolu, dengeli olmayı; inanç, söz ve amelde istikameti temsil eder. Bu nedenle o ümmet için mutlak örnektir.

"Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve Ahiret Günü'nü uman ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resûl'ünde güzel bir örneklik vardır."[14]

10. bk. Et-Tahrîr ve't Tenvîr, 25/219, Zuhrûf Suresi, 43. ayetin tefsiri
11. bk. 22/Hac, 67
12. bk. 23/Mu'minûn, 73
13. bk. 43/Zuhrûf, 43
14. 33/Ahzâb, 21

İslam toplumu, İslami yönetim mefkuresini kaybettikten sonra dinî sorumlulukları bireysel sorumluluklar olarak algılamaya başlamıştır. İstikametin tüm yükü bireyin omuzlarına yıkılmış, kürsü ve kalem sahipleri kolay olan yolu tercih etmiştir. Oysa bireysel istikamet, toplumsal istikamete bağlıdır. Şer'i şerifle tahkim edilmiş bir istikamet, bireyin istikamet çabasını güçlendirecek, kolaylaştıracak ve kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Sünnet yolu iktisad ve istikamet yoludur. Kişi Allah Resûlü'nü (sav) örnek aldığı oranda istikamet üzere olacak, ölçülü yaşayacaktır. Özellikle günümüz insanı açısından Sünnete ittiba bir zorunluluktur. Zira ümmet birden fazla fırkaya ayrılmış, Allah Resûlü'nün haber verdiği itikadi, amelî ve siyasi sapma vuku bulmuştur. Her fırka, yolunun istikamet yolu olduğunu iddia etmekte, herkes yolunun sıhhatine dair naslar öne sürmektedir. Tüm bu istikamet iddiaları arasında neyin istikamet olduğunu anlamak için Nebi'nin (sav) dini nasıl anladığı ve yaşadığı daha çok önem kazanmaktadır.

◆ Zor Emirlere İtaat Etmek

"Şayet biz, 'Kendinizi öldürün ya da yurtlarınızdan çıkın.' diye onlara farz kılmış olsak, onlardan azı hariç (bu emri) yerine getirmezlerdi. Onlar, kendilerine verilen bu öğüdü yerine getirselerdi kendileri için daha hayırlı olur, (ayaklarını) daha kuvvetli bir şekilde sabit kılardık. O zaman onlara kendi katımızdan büyük bir ecir verirdik. **Ve şüphesiz onları dosdoğru yola iletirdik.**"[15]

İnsanın yaratılış gayelerinden biri de imtihandır[16] ve yaşadığı müddetçe insan, kader ve şeriat kıskacında yoğrulmaktadır. Yüce Allah bazen onu şer'i emir ve yasaklarla, bazen de kaderî imtihanlarla sınamaktadır. İmtihanın en ağır olanı insanı zorlayan emir ve yasaklar, altından kalkamayacağını düşündüğü şer'i sorumluluklarıdır. Zira böylesi imtihanlarda şeytan ve nefsin zaafları devreye girmekte, her insanın sarp yokuşu olan o imtihanı kaybetmesi için çabalamaktadır. İşte insan o zorlandığı imtihanda sabır ve sebat eder de kendini zorlayan emre icabet ederse sonrası selamettir. Okuduğumuz ayetlerde Yüce Allah, zorlu emirlere itaatin üç büyük mükâfatı olduğunu haber vermiştir: Ayakların sabit kılınması, büyük bir ecir ve dosdoğru yola hidayet!

Şer'i bir emri yerine getirmekte zorlanan mümin, istikamet anahtarının o imtihanda gizli olduğunu hatırlamalı, kendi sarp yokuşunu aşanların istikamet yoluna muvaffak olacağına yakinen inanmalıdır. Bir insan Rabbinden çokça istikamet istiyor, buna mukabil zorlandığı şer'i emirlerle karşı karşıya kalıyorsa Yüce Allah'ın ona istikamet için fırsat verdiğini bilmeli, istikamet vesilelerinden birini ona kolaylaştırdığı için Rabbine hamdetmelidir.

◆ Tevhid ve Şükür Üzere Olmak

"Hiç kuşkusuz İbrâhim, tek başına bir ümmetti. Gönülden Allah'a kulluk yapan, (şirki terk edip dini Allah'a halis kılan bir) hanifti. Müşriklerden de değildi/olmadı. (Allah'ın) nimetlerine şükreden biriydi. (Allah) onu seçti ve **dosdoğru yola iletti.**"[17]

Yüce Allah, İbrâhim'in (as) gönülden Allah'a kulluk yapan bir abid, şirki bilinçli terk eden bir hanif ve nimetlere şükreden bir kul olduğunu haber verir. Bu özelliklerin mükâfatı ise iki büyük nimettir. İlki seçilmişlik, ikincisi dosdoğru yola hidayettir. İstikamete talip olanlar şu hakikati unutmamalıdır: Her insanın istikameti onun tevhidi, kulluğu ve Yüce Allah'ın nimetlerine şükrü oranındadır.

◆ Dilimizi Korumak

Ebû Saîd El-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Her sabah organlar, dile nida eder: 'Bizim hakkımızda Allah'tan kork! Sen istikamet bulursan biz de istikamet buluyoruz. Sen sapıtırsan biz de sapıtıyoruz.' "[18]

İstikamet üzere olmayı kolaylaştıran sebeplerden biri, kişinin dilini muhafaza etmesidir. Şeriatın bize verdiği gaybi bilgiye göre diğer organlar istikamet konusunda dile ittiba etmekte, onun istikameti oranında istikamet bulmaktadır... Dilin istikameti, iki şekilde olur: Dili doğru, adil, faydalı ve güzel sözlerle süslemek; ve dili batıl, yalan, dedikodu ve çirkin sözlerden korumak. Bu yönde çabası olanlara Yüce Allah'ın vaadi, onların amellerini ıslah etmek ve kusurlarını bağışlamaktır:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve doğru/sağlam/adil söz söyleyin. (Allah da buna karşılık) amellerinizi ıslah etsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim de Allah'a ve Resûl'üne itaat ederse, şüphesiz ki büyük bir kurtuluş ve kazanç elde etmiş olur."[19]

◆ Yöneticilerin İstikamet Üzere Olması

Kays ibni Ebî Hâzim'den (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ebû Bekir, Zeyneb diye anılan Ahneslilerden bir kadının yanına gitti. Onun konuşmadığını gördü. 'Buna ne oluyor, niye konuşmuyor?' diye sordu. Etrafındakiler, 'Konuşmamak şartıyla haccediyor.' dediler. Ebû Bekir

15. 4/Nisâ, 66-68
16. "O (Allah) ki; hanginizin daha güzel amel yapacağını denemek/ortaya çıkarmak için, ölümü ve hayatı yarattı. O (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr'dur." (67/Mülk, 2)
17. 16/Nahl, 120-121
18. Tirmizi, 2407
19. 33/Ahzâb, 70-71

ona, 'Konuş.' dedi, 'Böyle bir şey helal olmaz. Bu, Cahiliye Dönemi uygulamalarındandır.' Bunun üzerine kadın konuştu, 'Sen kimsin?' dedi. O, 'Ben muhacirlerden bir kişiyim.' dedi. Kadın, 'Hangi muhacirlerden?' diye sordu. 'Kureyş'ten.' dedi. Kadın, 'Kureyş'in hangilerindensin?' dedi. O, 'Sen çok soru soruyorsun, ben Ebû Bekir'im.' dedi. Kadın, **'Cahiliyeden sonra Allah'ın bize gönderdiği bu doğru iş üzerinde ne kadar kalacağız?' diye sordu. Ebû Bekir şu cevabı verdi: 'Sizin bu iş üzere kalışınız, sizin imamlarınızın size istikamet üzere muamele etmesine bağlıdır.'** Kadın, 'İmamlar ne oluyor?' deyince dedi ki: 'Senin kavminin onlara emir veren ve kavminin kendilerine itaat ettiği başları ve eşrafı yok muydu?' Kadın, 'Evet.' deyince şu cevabı verdi: 'İşte onlar, insanların başında olan (yöneticilerdir).' "[20]

Bu başlığa kadar anlattıklarımız, daha çok bireysel istikametle ilgiliydi. Buna ek olarak bir de toplumsal istikamet vardır ki, bireysel istikameti kolaylaştıran ve kalıcı olmasını sağlayan sebeplerden biridir. Çünkü her birey, içinde yaşadığı toplumun bir sonucu, o toplumun ortalamasıdır. İfsad olmuş bir toplum içinde istikamet mümkündür, fakat zordur ve çoğu zaman kalıcı değildir.

Toplumsal istikamet -Ebû Bekir'in (ra) yerinde tespitiyle- yöneticilerin istikametine bağlıdır. İstikamet üzere olan yöneticiler, İslam toplumunu inşa etme gayreti içinde olurlar. En başta İslam ahkâmını tatbik ederek ve toplumun İslami gelişiminden mesuliyet duyarak yöneticilik vazifelerini yerine getirirler. Bugün bireysel istikamet gündeme getirildiği kadar toplumsal istikamet de gündeme getirilmeli, Müslimlerin İslam toplumuna ve İslami yönetime duydukları ihtiyaç her platformda dillendirilmelidir. İslam toplumu, İslami yönetim mefkuresini kaybettikten sonra dinî sorumlulukları bireysel sorumluluklar olarak algılamaya başlamıştır. İstikametin tüm yükü bireyin omuzlarına yıkılmış, kürsü ve kalem sahipleri kolay olan yolu tercih etmiştir. Oysa bireysel istikamet, toplumsal istikamete bağlıdır. Şer'i şerifle tahkim edilmiş bir istikamet, bireyin istikamet çabasını güçlendirecek, kolaylaştıracak ve kalıcı olmasını sağlayacaktır.

İstikametin Dünya ve Ahiret Faydaları

◆ Rızkı genişletir

"Şayet onlar, (İslam) yolu üzere istikamet ehli olsalardı onlara, (her türlü hayrı kendisiyle elde edecekleri) bol su (yağmur) verirdik."[21]

İstikamet üzere olmak, kişiyi Allah'a (cc) yakınlaştıran vesilelerdendir. İstikametin dünyevi mükâfatlarından biri, rızık bolluğudur. Allah (cc) en doğrusunu bilir, bu vaadin özel bir nedeni vardır. Çoğu birey ve toplumun istikametten sapma nedeni dünyevi hırs ve arzulardır. İnsanlar şer'i ölçülere göre yaşadıklarında fakirleşeceklerini, Allah'ın sınırları nedeniyle kazanamayacaklarını düşünürler. Bu nedenle Kur'ân-ı Kerim'de Rabbimiz, insanın bu vesvesesine şifa olacak çokça ayet indirmiştir. Rızık bolluğunun sınırsız ve sorumsuz bir yaşamda değil, İlahi emirlere bağlılıkta olduğunu haber vermiştir.

"Şayet onlar, Tevrat'ı, İncil'i ve Rabblerinden indirileni (içindekilerle amel ederek) ayakta tutmuş olsalardı üstlerinden (yağmurun getirdiği) ve ayaklarının altından (toprağın bitirdiklerinden) yerlerdi. Onlardan bir topluluk orta yolludur/mutedildir. (Fakat) onların çoğunun yapmakta oldukları ne kötüdür."[22]

"Şayet o beldenin halkı iman etmiş ve (Allah'tan) korkup sakınmış olsaydı göğün ve yerin bereket (kapılarını) onlara açardık. Fakat yalanladılar. Biz de onları işledikleri (günahlara) karşılık (azapla) yakalayıverdik."[23]

"Erkek ya da kadın, kim bir mümin olarak salih amel yaparsa hiç şüphesiz ona güzel bir hayat yaşatırız ve mükâfatlarını yaptıklarının en güzeliyle veririz."[24]

Asıl mesele rızkın bolluğu değil, rızık bolluğuyla beraber gelen huzur ve güven duygusudur. İnsanoğlu gayr-i meşru yollarla bol kazanç elde edebilir, ancak o kazanç insana huzur getirmediğinde ruhsal yüke dönüşür. Rızkın genişliği ve bol rızkın sekinet, mutmainlik ve huzur getirmesi için istikamet şarttır.

◆ Melekler dost olur

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' deyip sonra da istikamet üzere olanların üzerine melekler iner (ve der ki): "Korkmayın, üzülmeyin, size vadolunan cennetle sevinin. **Bizler, dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarınızız.** Orada canınızın istediği her şey sizindir ve orada olmasını arzuladığınız her şey de sizindir."[25]

Meleklerin dostluğu, hayır işlerinde mümine yardımcı olmaları ve onu hayra teşvik etmeleridir. "Melekler inananlara ölüm sırasında şöyle diyecekler: 'Biz sizin dostlarınızdık. Dünya hayatında sizin yoldaşlarınızdık. Sizi doğrultuyor, tevfîke ulaştırıyor ve Allah'ın emri ile sizi koruyorduk.' "[26] Allah (cc) kâfir olan ve istikametten sapanlara şeytanları dost kılıp onları saptırdığı gibi,[27] istikamet ehlini hayra teşvik eden melekleri dost kılmıştır.[28] Bir dostun dostunu koruyup kolladığı gibi onlar da kardeşlerini koruyup gözetir; onlara zarar verecek

20. Buhari, 3834
21. 72/Cin, 16
22. 5/Mâide, 66
23. 7/A'râf, 96
24. 16/Nahl, 97
25. 41/Fussilet, 30-31
26. Tefsîru İbni Kesîr, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 7/162, Fussilet Suresi, 30-32. ayetlerin tefsiri
27. "Onlar için (sürekli beraber oldukları) kötü arkadaşlar kıldık. Kendilerine, önlerinde olan (ahiretin olmadığı düşüncesini), arkalarında olan (dünyanın tek hayat olduğu fikrini) süslü gösterdiler. Cin ve insanlardan, geçmiş ümmetler hakkında geçerli olan (azap hükmü), bunların üzerine de hak oldu. Çünkü onlar, hüsrana uğrayan kimselerdi." (41/Fussilet, 25)
28. bk. Tefsîru'r Râzî, Dâru İhyâi't Turâs, 27/561, Fussilet Suresi, 30-32. ayetlerin tefsiri

şeylere karşı onları uyarır, faydalarına olan işlerde onlara yardımcı olurlar. Bir şerre karşı içlerinde duydukları uyarı sesi çoğu zaman müminlere dost kılınan meleklerin sesidir. Bir hayra karşı şeytanın vesveselerini defeden iç ses de çoğu zaman dost meleklerin sesidir...

- **Ölüm ânında müjdelenir**

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' dedikten sonra istikamet üzere olanlar, onlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir. Bunlar, cennetin ehlidir, yaptıklarının karşılığı olarak orada ebedî olarak kalırlar."[29]

Fussilet Suresi'nin yukarıda okuduğumuz ayetleri ve burada okuduğumuz Ahkâf Suresi'nin ayetleri gösterir ki istikamet ehli ölüm ânında yaşanan korku ve pişmanlıktan uzak olacak, Allah'ın onlara gönderdiği özel elçiler vasıtasıyla müjdeye nail olacaklardır. Bu müjdelerden ilki onların geride bıraktıklarına dair hüzünden ve gelecekte karşılaşacakları tehlikelere dair korkudan emin olduklarıdır. Dünya hayatının zorluğu bitmiş, hüzün ve korku kıskacında yorulan ruhlara, artık korkunun ve hüznün olmayacağı hakikati müjdelenmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki müminlerin dünya imtihanı korku ve hüzün imtihanıdır, bu sebeple nail oldukları ilk müjde korku ve hüzünden uzak olacaklarıdır. İkinci müjde ise cennettir. Fussilet Suresi'nde cennet müjdesi detaylandırılmış ve her istediklerinin kendilerine verileceği söylenmiştir. Çünkü onlar dünyada arzularına gem vurmuşlardı, Allah'ın sınırlarını gözeterek yaşamışlardı, şimdi ise sınırsız bir yaşamla müjdeleniyorlar.

Son Söz Niyetine

- **İstikamete en layık olanlar**

"Mûsâ demişti ki: 'Rabbimiz! Sen Firavun'a ve ileri gelen çevresine dünya hayatında bir süs ve mallar verdin. Rabbimiz! Yolundan saptırsınlar diye mi (bunları verdin)? Rabbimiz! Onların mallarını silip süpür ve kalplerini öyle bir sıkıp mühürle ki can yakıcı azabı görünceye dek iman etmesinler.' Allah buyurdu ki: 'Muhakkak ki siz **ikinizin duası kabul oldu. Öyleyse dosdoğru olun** ve bilmeyenlerin yoluna uymayın sakın.' "[30]

İstikamet, her müminin hedefi ve çabası olmalıdır. Ancak bir grup mümin vardır ki onların istikamet üzere olması daha evladır. Onlar da zor zamanlarda Allah'a (cc) yakaran ve duaları kabul edilenlerdir. Allah (cc) Mûsâ ve Hârûn Nebi'nin duasını kabul ettikten sonra onlara istikamet üzere olmalarını emretmiştir.

- **İstikameti elde etmek bir süreçtir**

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' **deyip sonra** da istikamet üzere olanların üzerine melekler iner (ve der ki): 'Korkmayın, üzülmeyin, size vadolunan cennetle sevinin.' "[31]

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' **dedikten sonra** istikamet üzere olanlar, onlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir."[32]

Kur'ân-ı Kerim'de istikamet ehlinin övüldüğü bu iki ayette de aynı üslup dikkatimizi çeker. "Rabbimiz Allah'tır, deyip **sonra** istikamet üzere olanlar" ifadesi kullanılır. Türkçeye sonra olarak çevirdiğimiz "summe" edatı, Arapçada "terahi" için kullanılır. Yani bir şeyin diğerinden belli bir zaman sonra vuku bulduğunu gösterir. "Rabbim Allah'tır." diyen insanın istikamet bulması bir zaman sonra gerçekleşir. İman kalbe yerleştikten sonra salih amellerle adım adım artar, zamanla bütün kalbi kuşatır. Kalp imanla dolunca kişinin söz ve eylemlerinde istikamet zuhur eder. İki farklı ayette kullanılan "sonra" edatıyla, istikametin bir süreç olduğu ve tüm nimetler gibi sebat edenlere bahşedilen bir güzellik olduğu anlaşılır.

Rabbim, bizleri istikamet üzere olan kullarından kılsın...

29. 46/Ahkâf, 13-14
30. 10/Yûnus, 88-89
31. 41/Fussilet, 30
32. 46/Ahkâf, 13

Talha AKMAN

SALÂT

إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

"Allah ve melekleri Peygamber'e salât etmektedir. Ey iman edenler! Siz de ona salât ve selam edin."[1]

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Allah'ın (cc) kullarına vermiş olduğu nimetleri saymak mümkün değildir:

"O'ndan istediğiniz her şeyi size vermiştir. Şayet Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız, O'nun nimetlerini saymakla bitiremezsiniz. Şüphesiz ki insan, çokça zulmeden ve pek nankör bir varlıktır."[2]

Rabbimizin (cc), kulları üzerindeki en büyük nimeti ise Nebi'dir (sav). Çünkü o bizleri hidayete/doğru yola ulaştırır:

"Andolsun ki Allah müminlerin içinde, kendilerinden olan bir Resûl göndermekle onlara iyilikte bulunmuştur. Onlara O'nun ayetlerini okur, onları arındırır ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretir. Hiç şüphesiz, (Resûl gelmeden) önce apaçık bir sapıklık içindeydiler."[3]

"Şüphesiz ki sen, dosdoğru yola iletirsin."[4]

"Ümmiler arasında onlardan olan, kendilerine (Allah'ın) ayetlerini okuyan, onları arındıran, Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir Resûl gönderen O'dur. Onlar, bundan önce apaçık bir sapıklık içindeydiler."[5]

O (sav) tüm insanlığa rahmet olarak gönderilmiştir:

"Biz seni yalnızca âlemlere rahmet olarak yolladık."[6]

Bu ayki yazımızda, Allah'ın Resûlü'ne (sav) karşı sorumluluklarımızdan bahsedecek ve onun (sav) bizim üzerimizdeki haklarından biri olan "salât" konusunu işlemeye çalışacağız.

Allah onun risaletiyle bizlere hidayet etmiştir. O bize Allah'ı nasıl razı edeceğimizi en güzel ve tam bir şekilde öğretmiştir. Bize karşı şefkatlidir, ümmetinin zora düşmesi ona ağır gelir. Anamız babamız ona feda olsun.

1. 33/Ahzâb, 56
2. 14/İbrâhîm, 34
3. 3/Âl-i İmrân, 164
4. 42/Şûrâ, 52
5. 62/Cuma, 2
6. 21/Enbiyâ, 107

Onun Allah katındaki değerinden dolayı biz salât ettiğimizde Rabbimiz bize tüm azametiyle salât eder. Bundan daha büyük bir ikram düşünülebilir mi? Biz ona salât ettiğimizde Rabbimiz bizim dünya ve ahiret sıkıntılarımızı gidermekte, bundan daha güzel bir çözüm olabilir mi?

Salâtın Tanımı

Salât kelimesi lugatta ense kökünden kuyruk sokumuna uzayan, insanın dik durmasını sağlayan omurga;[7] ateş ve ona benzeyen her türlü humma/ısı;[8] bir şeyin ateşle tutuşturulması, ateşte kızartılması[9] gibi manalara gelir.

Salât kelimesinin şer'i ıstılahta ifade ettiği anlam noktasında farklı tanımlar söz konusudur:

1. Salât, Allah'ın Rahmetidir

İbni Abbâs'tan aktarılan bir rivayette salâtın rahmet anlamına geldiği belirtilmiştir.[10] Ayrıca İmam Tirmizî, Sunen'inde bu görüşü birçok âlimden nakleder: "Rabbin salât etmesi, rahmet etmesidir."[11]

Buna göre, Resûlullah'a (sav) salât ve selam getirdiğimizde "Allah'ın (cc) selamı ve rahmeti senin üzerine olsun." demiş oluyoruz.

Salât kelimesinin "rahmet" ile eş anlamlı olduğu genel olarak kitaplarda nakledilmiş olsa da tahkik ehli âlimlerimizin de değindiği gibi bu anlam isabetli bir kullanım değildir. Şöyle ki Bakara Suresi'nin 157. ayetinde sabreden kullar için şöyle bir müjde vardır: "Onların üzerinde Allah'ın salâtı ve rahmeti vardır." Ayeti bu şekilde yorumlamak, "Allah'ın rahmetleri ve rahmeti onların üzerinedir." demek olur ki, Kur'ân'ın edebî inceliklerine ters düşer.

Rahmet ve salât kelimeleri, anlam bakımından birbirlerinin yerine kullanıldığında anlam bozukluğu ortaya çıkar. Örneğin, günlük dualarımızda sıkça dile getirdiğimiz "Allah'ım, bana rahmet et!" ifadesini "Allah'ım, bana salât et!" şeklinde değiştirdiğimizde, bu söylem duanın sınırlarını aşmış olur.

Allah Resûlü'ne, sahabe şöyle bir soru yöneltmiştir: "Allah bize sana salât ve selam getirmemizi emretti. Sana nasıl selam edeceğimizi biliyoruz; peki, salâtı nasıl getireceğiz?" Sahabe, selamda rahmet kelimesinin zaten yer aldığını biliyordu. Eğer salât rahmetle tamamen aynı olsaydı, böyle bir soru sormaya gerek duymazlardı.

7. Lisânu'l Arab, 14/464-469, s-l-v/y maddesi
8. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 3/300, s-l-v/y maddesi
9. El-Mufredât, s. 490, s-l-v/y maddesi
10. Fethu'l Bârî, 6357 No.lu hadis şerhi
11. Tirmizi, 485 No.lu hadis açıklaması

2. Salât, Allah'ın Mağfiretidir

Bazı kaynaklara göre, salâtın bir diğer anlamı mağfirettir. Mukâtil ibni Hayyân'ın rivayetinde bu görüş dile getirilmiştir.[12] Bu durumda Nebi'ye salât getirdiğimizde, "Allah'ım, onu bağışla!" diye dua etmiş oluruz.

3. Salât, Allah'ın Nebi'yi Övmesi ve Şanını Yüceltmesidir

Ebu'l Âliye, "Allah'ın salâtı, meleklerin yanında Nebi'yi övmesidir." demiştir.[13] Tercih edilmesi gereken anlam, Allah'ın Resûlü'nü yüceltmesi ve onu övmesidir. Çünkü bu, Allah'ın rahmetini, bereketini ve mağfiretini kapsayan bir anlayıştır. Allah'ın bir kulu övmesi, onun hem dünyada hem de ahirette hayra erdiğini gösterir.

4. Salât, Allah'ın Bereketidir

İbni Abbâs'tan rivayetle, salâtın bereket anlamını taşıdığı da ifade edilmiştir. "Salât ederler, yani bereket dilerler."[14] Bu bağlamda, salât etmek, "Allah'ım, Nebi'yi bereketli kıl!" demektir.

Tüm bu anlamlara dayanarak diyebiliriz ki Allah'ın (cc) Nebi'ye (sav) salât etmesi, onu övmesi anlamına gelir. Meleklerin ve bizlerin Nebi'ye salât etmesi ise Allah'tan (cc) Nebi'yi (sav) övmesini ve bu övgünün gerektirdiği rahmet, hayır, bereket gibi lütufları talep etmemiz, yani bir dua etmemizdir.

Nasıl Salât Getireceğiz?

Sahabe Resûlullah'a (sav) gelip, "Ey Allah'ın Resûlü! Allah sana salât ve selam getirmemizi emrediyor. Sana nasıl selam edeceğimizi biliyoruz. Nasıl salât getirelim?" dediler.

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ،
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيد،

اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيد

"Deyiniz ki: 'Allah'ım! Muhammed'e ve Muhammed'in ümmetine salât et. İbrâhîm'e ve İbrâhîm'in ümmetine salât ettiğin gibi. Şüphesiz övülmeye layık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin.'

'Allah'ım! Muhammed'e ve Muhammed'in ümmetine hayır ve bereket ver. İbrâhîm'e ve İbrâhîm'in ümmetine verdiğin gibi. Şüphesiz övülmeye layık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin.' "[15]

12. Tirmizi, 485 No.lu hadis açıklaması
13. Buhari, Kitâbu't Tefsîr, Ahzâb Suresi, 10. Bab
14. Buhari, Kitâbu't Tefsîr, Ahzâb Suresi, 10. Bab
15. Buhari, 6357; Müslim, 4797

Salâtın Önemi

İbni Kesîr (rh) şöyle dedi:

"Allah, kullarına Nebi'sinin Mele-i A'lâ'daki/kendi katındaki değerini, kendi zatının ve meleklerinin ona salât getirdiklerini belirterek gösterdi. Sonra yer ehline, ona salât ve selam getirmelerini emretti. Tâ ki yeryüzünde ve gökyüzünde aynı ânda ona salât getirilsin."[16]

O (sav), Rabbimizin (cc) katında o kadar değerlidir ki onu seven ve bu sevgisi salât olarak diline yansıyanlara Allah (cc), on defa salât getirir. Onları dünyada ve ahirette üzecek şeylere karşı onlara yeter:

"Kim bana bir defa salât getirirse bunun karşılığında Allah (cc) ona on defa salât getirir."[17]

Allah Resûlü'ne (sav) salâtın faziletini anlayan bir sahabi şöyle demişti:

" 'Öyleyse duamın dörtte birini sana salât getirmeye ayıracağım.'

Resûlullah (sav), 'Dilediğin kadar yap, fazlası senin için daha hayırlıdır.' buyurdu.

Sahabi, 'Üçte birini sana salât için ayıracağım.' dedi.

Resûlullah (sav) 'Dilediğin kadar yap, fazlası senin için hayırlıdır.' buyurdu.

Sahabi, 'Öyleyse duamın üçte ikisini sana salât getirmeye ayıracağım.' dedi.

Resûlullah (sav) 'Dilediğin kadar yap, fazlası senin için daha hayırlıdır.' buyurdu.

Sahabi, 'Öyleyse tüm duamı sana salâta ayıracağım.' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) 'O zaman dünya ve ahiret sıkıntılarında Allah sana yeter ve günahlarını bağışlar.' buyurdu."[18]

Allah'ın bir emri olarak Nebi'ye salât getirmek, her Müslim için şer'i bir sorumluluktur. O (sav) anıldığı hâlde salât getirmeyenler, şer'i muhalefet nedeniyle yerilirler:

"Yanında ismim anıldığı hâlde bana salât getirmeyenin burnu sürtsün."[19]

"İnsanların en cimrisi, ismim anıldığı hâlde bana salât getirmeyendir."[20]

Nebi'ye (sav) hayatımızın her ânında salât getirmemiz gerekir. Özellikle onun adını andığımızda ve duyduğumuzda. Ancak salât konusunda cuma gününün ayrı bir önemi söz konusudur. Resûlullah (sav) bize cuma günleri kendisine bol bol salât getirmemizi tavsiye etmiştir:

Evs ibni Evs'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

'Cuma günü günlerinizin en değerlisidir. Âdem (as) o günde yaratıldı, o gün vefat etti, Sûr'a o gün üfürülecek, her şeyin yok olacağı ses o gün gerçekleşecek. Cuma günü bana çok salavat getiriniz. Sizin salavatınız bana arz olunur.'

Evs dedi ki:

'Sahabe, 'Ey Allah'ın Resûlü! Sen vefat edip toprak altında çürüdükten sonra salavatımız sana nasıl arz olunur?' dediler.

Resûlullah da (sav), 'Allah peygamberlerin cesetlerini çürütmeyi toprağa haram kılmıştır.' buyurdu.' "[21]

Rabbimiz Eş-Şekûr olandır, kendisinin değer verdiği ve övdüğü Nebi'sine (sav) salât ettiğimizde O da (cc) tüm azametiyle bizlere salât eder, dünya ve ahiret sıkıntılarımızı giderir.

Allah (cc) onun (sav) risaletiyle bizlere hidayet etmiştir. O (sav) bize Allah'ı (cc) nasıl razı edeceğimizi en güzel ve tam bir şekilde öğretmiştir. Bize karşı şefkatlidir, ümmetinin zora düşmesi ona ağır gelir. Anamız babamız ona feda olsun.

Onun (sav) Allah (cc) katındaki değerinden dolayı biz salât ettiğimizde Rabbimiz bize tüm azametiyle salât eder. Bundan daha büyük bir ikram düşünülebilir mi? Biz ona (sav) salât ettiğimizde Rabbimiz bizim dünya ve ahiret sıkıntılarımızı gidermekte, bundan daha güzel bir çözüm olabilir mi?

Ve maalesef günümüzde Resûlullah'ın (sav) adı anıldığında salât etmeyi unutuyoruz ya da salât ederken öylesine, ağzımızdan bir mırıldanmayla bunu söylüyoruz. Bu bizim Resûlullah'ın (sav) üzerimizdeki hakkını idrak edemeyişimizin göstergesi, onun (sav) sünnetine hakkıyla ittiba edemeyişimizin sebebidir.

اللهم صل وسلم على نبينا محمد

16. İbn-i Kesîr Tefsîri, Karınca/Polen Yayınları, 9/8, Ahzâb Suresi, 56. ayetin tefsiri
17. Müslim, 408
18. Tirmizi, 2457
19. Tirmizi, 3545
20. Tirmizi, 3546
21. Ebu Davud, 1047; Nesai, 1374

SÜNNET ÜZERİNE

Enes DOĞAN

MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ

Câbir'den hadis alanlar arasında Medineliler, Mekkeliler, Kufeliler, Basralılar ve Şamlılar vardır. Bu, rivayet ettiği hadislerin coğrafyada yayılması namına bir fikir verebilmektedir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Muksirûn sahabilerden Câbir ibni Abdullah'ın çok hadis rivayet etme nedenlerini işlemeye devam ediyoruz.

6. Câbir ibni Abdullah'ın (ra) **rivayetleri neden çoktur?**

e. Câbir ibni Abdullah'ın (ra) çokça hadis rivayet etme nedenlerinden biri, uzun ömürlü olmasıdır. Câbir ibni Abdullah Hicretten on altı yıl kadar önce dünyaya gelmiş, hayatının on yılını Allah Resûlü'yle (sav) birlikte geçirmiş, Hicri 78'de doksan dört yaşındayken Medine'de vefat etmiştir.[1] Yani Câbir (ra) Allah Resûlü'nden (sav) sonra yaklaşık altmış sekiz sene yaşamıştır. Câbir'in (ra) uzun yaşamı sonraki nesillere hadis aktarmasını ve kendisinden hadis alan birçok kişiyle karşılaşmasını sağlamıştır.

f. Câbir'in (ra) çokça hadis rivayet etmesinde yaşadığı mekânın da etkisi büyüktür.

"Peygamber hayatta iken Sünneti öğrenmek için Medine'ye gelme âdeti, vefatından sonra da devam etmiştir. Bilmeyen sahabi, sormak ve öğrenmek için gelip bilen sahabilerle buluşuyor; öğreneceğini öğrendikten sonra memleketine dönüyordu. Bu güzel adet, sonraki nesiller tarafından da devam ettirilmiştir."[2]

"Câbir b. Abdullah (ra) her ne kadar bir müddet Mekke, Mısır ve Şam gibi önemli ilim merkezlerinde kaldıysa da, hayatının kahir ekseriyetini doğduğu yer olan ilim membası Medine'de geçirmiştir. Dönemin ilim merkezi olan Mekke ve Medine'deki ikameti, hadis eda ve tahammülünde büyük bir fırsat sağladığı gibi insanların da ona ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Doğal olarak bu durum da, muksirûndan olmasında etkili olmuştur."[3]

g. Câbir ibni Abdullah'ın (ra) kendisinden hadis nakleden birçok kişi vardır. Rivayetlerin fazla olmasında ravilerinin de fazla olması etkilidir.[4]

İbni Ömer, Enes ibni Mâlik, Mahmûd ibni Lebîd, Ebû Hureyre, Ebû Saîd El-Hudrî ve İbni Abbâs gibi sahabiler az da olsa kendisinden hadis almışlardır.

1. bk. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 71-73, Câbir ibni Abdullah'ın vefat tarihiyle ilgili farklı görüşler vardır.
2. Hadis Tarihi, Talat Koçyiğit, s. 99
3. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 194
4. Geniş bilgi ve değerlendirme için bk. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 198

Câbir'in (ra) rivayet ettiği hadislerin asıl taşıyıcısı tabiin nesli olmuştur. Ondan hadis öğrenip sonrakilere aktaran yüzden fazla ravi vardır. Câbir'den (ra) hadis alanlar arasında Medineliler, Mekkeliler, Kufeliler, Basralılar ve Şamlılar vardır. Bu, rivayet ettiği hadislerin coğrafyada yayılması namına bir fikir verebilmektedir.

h. Câbir ibni Abdullah'ın (ra) rivayetlerinin fazla olmasının nedenlerinden bir diğeri, hadis meclisleri oluşturarak her fırsatta Sünneti yayma gayretidir.

" 'Câbir b. Abdullah, hadis rivayeti ve müzâkere için Mescid-i Nebevî'de bir halka oluşturmuştur.' [5]

Hişâm ibni Urve ibni Zubeyr şöyle demektedir:

'Ben Mescîd-i Nebevî'de Câbir'in ders halkasını gördüm. İnsanlar ondan ilim ahzediyorlardı.' [6]

Bu hadis halkasının aynı zamanda bir müzakere halkası olduğu ve talebelerini dersten sonra müzâkere yapmaya teşvik ettiği de anlaşılmaktadır. Çünkü ilmin hafızada istikrar bulması ancak tekrar ve müzakereyle mümkündür.

Talebelerinden Atâ ibni Ebî Rebâh şöyle der:

'Biz Câbir b. Abdullah'ın yanında bulunurduk, o bize hadis tahdîs ederdi. Biz yanından ayrıldığımızda (öğrendiğimiz hadisleri iyi muhafaza etmek için) aramızda müzakere ederdik.' [7]

Câbir (ra) bu ders halkalarını önemsemiş, ömrünün sonlarına doğru sistemli bir hâle getirmiştir. [8] Çünkü artık sahabenin ekserisi ahirete irtihal etmiş, ilmi tebliğ etme görevi hayatta kalan, ilimde mahir, sayılı birkaç sahabiye kalmıştı.

Câbir (ra) Mescid'deki ders halkalarıyla yetinmemiş, zaman zaman talebelerini evinde ağırlamıştır.

Abdurrahman ibni Saîd ibni Amr ibni Nufeyl babasından rivayetle şöyle demiştir:

'Kureyşli birkaç delikanlı ile beraber Câbir'in (ra) yanına geldik. -Gözleri görmez olduktan sonraydı.- Bir ucu tavana, diğer ucu yuvarlak pide ekmeklerin olduğu yere asılı bir ip gördük. Bir fakir gelip ekmek istediğinde, Câbir (ra) kalkar o pidelerden birini alır, ipe tutunarak fakirin yanına gelerek ona verirdi. Sonra tekrar o ip yardımıyla yerine döner otururdu. Ben, '(O işi bize bırak) biri geldiğinde biz ona ekmeği veririz.' dediğimde, 'Ben bu iş için attığım adımların sevabını umuyorum.' dedi ve 'Rasûlullah'tan dinlediğim bir şeyi size anlatayım mı?' Oradakiler, 'Evet.' deyince Câbir, Resûlullah'ın (sav), 'Kureyş, güvenilir insanlardır. Her kim onların zilletini isterse, Allah onu yüz üstü düşürür.' buyurduğunu işittim, dedi.' [9]

Talebesinin, 'Bu işi bize bırak.' demesinden evine sık sık geldiklerini çıkarabiliriz. Bu itibarla gruplar hâlinde evine gelenler, ona suallerini iletmişler, ilim ahzetmişlerdir. [10] Böylece büyük bir hadis külliyatı ortaya çıkmıştır." [11]

Câbir ibni Abdullah (ra) bahsini Sünnet bilgisine işaret eden bir rivayetle sonlandıralım:

Talk ibni Habîb'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Ben şefaati insanlar içinde en fazla inkâr eden kimse idim. Bir gün Câbir ibni Abdullah ile karşılaştım ve ona Allah'ın, cehennemliklerin cehennemde ebedî olarak kalacaklarını bildirmiş olduğu âyetlerin tümünü okudum. Bunun üzerine Câbir, 'Ey Talk! Herhâlde sen kendini Allah'ın Kitabı'nı benden daha fazla okuyan ve Allah Resûlü'nün (sav) sünnetini de benden daha iyi bilen biri olarak görüyorsun?' dedi. Ben ezilerek, 'Hayır, vallahi! Sen, Allah'ın Kitabı'nı benden daha iyi okuyan ve Allah Resûlü'nün (sav) sünnetini benden daha iyi bilensin.' dedim. Câbir, 'Senin bana okuduğun o ayetteki cehennemlikler, müşriklerdir. Fakat cehennemden çıkacak olanlar, mümin oldukları hâlde günah işlemiş olan kimselerdir. Onlar azap görür ve sonra sessizce oradan çıkarılırlar.' dedi. Sonra Câbir iki elini iki kulağına götürdü ve 'Şayet Allah Resûlü'nün (sav), 'Cehennemden çıkacaklardır.' buyurduğunu işitmeseydim nasıl böyle derdim! Bizler de senin okuduklarını okuyoruz.' dedi." [12]

* * *

Gelecek sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

5. İbn Hacer, El-İsâbe, 2/122; Ekrem Diyâ el-'Umerî, 'Asru Hilâfeti'r-Râşide, s. 278
6. İbn Hacer, Tehzîbu't-Tehzîb, 2/38; El-Mizzî, Tehzîbu'l-Kemâl, 4/452
7. El-İsfahânî, Abdullah b. Ca'fer b. Hayyân, Ahâdîsu Ebi'z-Zübeyr, s. 46
8. bk. Ez-Ziriklî, el-A'lâm, 2/104
9. İbni Asâkir, age. 11/233
10. İbni Ebî Şeybe, Musannef, 7/496, 14021 No.lu hadis; 1/353, 1377 No.lu hadis
11. bk. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 188
12. Ahmed, 14534

NASİHAT

Emre ACAR

DEĞİŞMELİYİZ, AMA NASIL?

İstemek tedavinin en önemli ilacıdır. İsteyince insanın yapamayacağı iş, yüklenemeyeceği yük, çözemeyeceği sorun yoktur. İsteyen kişi iradeli olur ve değişimin gereklerini yerine getirir. İstemeyen insanlar değişmediği gibi başkalarının isteğini de kırar ve şeytanın tuzağında oyuncak hâline gelir.

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Aziz Kardeşim,

Değişmemiz gerektiğinin hikmetini bir önceki yazımızda anlattıktan sonra "Nasıl değişebiliriz?" sorusu üzerine konuşmazsak yazımızı tamamlamış olmayız. Muhtemelen senin de zihninde bu soru oluşmuştur. Rabbimden ikimizi de razı olacağı değişime muvaffak kılmasını dilerim. Allahumme âmin.

Allah'tan yardım istedikten sonra "Nasıl Değişebiliriz?" konusunda şunları söyleyebiliriz:

Önce değişmek istemeliyiz.

İstemek tedavinin en önemli ilacıdır. İsteyince insanın yapamayacağı iş, yüklenemeyeceği yük, çözemeyeceği sorun yoktur. İsteyen kişi iradeli olur ve değişimin gereklerini yerine getirir. İstemeyen insanlar değişmediği gibi başkalarının isteğini de kırar ve şeytanın tuzağında oyuncak hâline gelir.

Pis ile temiz, cahiliye ile İslam beraber devam etmez. İkisi bir arada bulunduğunda nifak oluşur. Bazı kullar bu hâllerinden razı olup, değişmek istemezler. Hayatında helaller olduğu gibi haramların da olmasını isterler. Namaz kılmakla beraber her türlü kötülüğü de devam ettirmek isterler. Dilinden dökülen ayetlerin sadece işitilmekten ibaret kalmasını, hayatlarına inmesini istemezler. İslamlarını cahiliye ahlakı ile devam ettirmek isterler. Ancak bilinmelidir ki kul bu nifaktan memnun kalırsa değişmesi mümkün değildir. Değişmek için önce kalben ve bilinçli bir niyetle istemek gerekir. "İstediğimin belirtisi nedir?" diye sorarsanız sıralayacağımız maddeler bunun belirtileridir.

Adım atmalı, gerekenleri yapmalıyız.

İstemek değişim için tek başına yeterli değildir, ama çok önemli bir başlangıçtır. Bu başlangıçtan sonra değişim için gerekenleri yerine getirmek de bir o kadar önemlidir.

Örneğin kötü söz kullanan, kalp kıran, yıkıcı eleştirilerde bulunan, Müslimlerin gıybetini yapan birisi, bunlardan kurtulmak istemekle beraber güzel söz dinlemeli, sözün en güzeline tabi olmalı ve güzel söz sahibi insanlarla beraber olmalıdır. Bunu yaparsak değişim gerçekleşebilir. Unut-

mamak gerekir ki istemek amelle bütünleşirse hayırlı sonuçlar doğurur.

Bu nedenle Rabbimiz kalpleri katılaşmış insanlara değişimin zamanını, yani amel etmeleri gerektiğini hatırlatmıştır.

"İman edenlerin, Allah'ın zikrine ve (Kur'ân ayetlerinden) inen hakka karşı kalplerinin yumuşamasının zamanı gelmedi mi? Bundan önce kendilerine Kitap verilen, uzun bir zamanın geçmesiyle de kalpleri katılaşan ve birçoğu da fasık olan kimseler gibi olmasınlar."[1]

Kardeşim, biz değişmek için çabalarsak Allah da (cc) bize yardımını gönderir. Biz kendi hâlimizi değiştirmez, sadece dillendirmekte bırakırsak hiçbir değişikliğe muvaffak olamayız. Gerçekçi olup, değişimi amele dökmemiz gerekir. Rabbimizin vaadi de bu yönde olmuştur:

"(İnsanın) önünde ve arkasında, Allah'ın emriyle onu koruyup gözeten (melekler) vardır. Şüphesiz ki bir toplum kendinde olanı değiştirmedikçe Allah, onların durumunu değiştirmez. Allah bir topluluk için kötülük diledi mi, onun geri çevrilmesine imkân yoktur. Onların (Allah'ın) dışında bir koruyanı/idare edeni de yoktur."[2]

İrade ortaya koymalıyız.

Değişim kısa soluklu bir çalışma değildir. Bilakis uzun süreçler isteyebilir. Bu nedenle değişimin en temel ilkesi istikrarlı olmaktır. Bu da irade ve sabır azığını elzem kılmaktadır. Gerçek şudur ki hayırlı sonuçlar irade ve sabırla elde edilir.

İradenin ve sabrın kuvvetlenmesi ise Allah ile olan bağın kuvvetli oluşuna bağlıdır. Dua, Allah'tan (cc) yardım istemek, Allah'ın yardımının gelmesine engel olan günahlardan af dilemek, salih amellerde bulunmak vb. ameller Allah (cc) ile olan bağımızı kuvvetlendirecek amellerdir. Ancak bunların içerisinde sabrı ve iradeyi kuvvetlendirecek en önemli amel namazdır.

Çünkü namaz, Rabbimizin sevdiği en değerli amellerdendir. Bunun yanında sürekli yapılan bir amel olması hasebiyle insana sabır/irade kazandırmakta, fuhşiyattan alıkoymaktadır. Değişim isteyen kardeşimizin namaz ameline dört elle tutunması gerekir.

"Ey iman edenler! Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz ki Allah, sabredenlerle beraberdir."[3]

"Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı dosdoğru kıl. Şüphesiz ki namaz, insanı fuhşiyat ve münkerden alıkoyar. (Kıldığınız namaza karşılık) Allah'ın sizi anması daha büyüktür. Allah yaptıklarınızı bilir."[4]

Değişim uzun bir süreç olduğu için nefsin istekleri ve şeytanın tuzakları bu süreci baltalayacaktır. Duayla Allah'a (cc) yönelmekle beraber bir sonraki maddeyi kendimize kalkan edinerek korumamız gerekir:

Değişimimize yardımcı olacak yapılarla beraber olmalıyız.

Değişimde salih çevrenin varlığı oldukça önemlidir. Allah Resûlü (sav) kişinin çevresini, misk kokusu satan ile körükçünün misaline benzeterek kişinin, bulunduğu ortamın rengini aldığını söylemiştir.

İnsan merhametli ya da öfkeli olmayı, cömert ya da cimri olmayı, cesur ya da korkak olmayı, sadık ya da hain olmayı, kültürlü ya da bedevi olmayı ve daha birçok ahlakı çevresinden öğrenir. Her iki çevrenin de kazandırdıkları farklıdır. Müslimlerin, Rabblerini razı edecek değişime ulaşabilmeleri için salih çevre edinmeleri zorunludur. Bundandır ki Peygamberimiz (sav) tek başına kaldığımızda şeytanla baş başa olduğumuzu, iki ve daha fazla kişiyle beraber olduğumuzda şeytandan uzaklaştığımızı belirtmiştir.

Cemaat ortamı değişim ortamıdır. Çünkü cemaat ortamında eğitim, nasihat, rehberlik, teşvik, Allah ile aramızı kuvvetlendirecek salih amel ve hizmet ortamı vardır. Bunların hepsi kişiyi değiştiren en önemli etkenlerdir.

Cemaat ortamı değişim ortamıdır. Çünkü cemaat ortamında eğitim, nasihat, rehberlik, teşvik, Allah (cc) ile aramızı kuvvetlendirecek salih amel ve hizmet ortamı vardır. Bunların hepsi kişiyi değiştiren en önemli etkenlerdir.

Cemaat ortamında bulunmuş kardeşlerimize, "Senin değişimine en çok katkı sağlayan etken nedir?" diye soracak olsak, mutlaka "Salih ortam ve cemaat ortamıdır." diyecektir. O zaman denenmiş bir tecrübe varken, vakit kaybetmeden aynı adımı atarak bizler de değişebilir, hayırlı sonuçlara ulaşabiliriz.

Rabbim bizleri İslam olduktan sonra cahiliyeyi İslam ile değiştiren, ahlakını Ku'ân'la terbiye eden, kulluğunu sünnetle güzelleştiren kullarından eylesin. Allahumme âmin.

Bir sonraki yazımızda görüşme duası ile...

Davamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

1. 57/Hadîd, 16
2. 13/Ra'd, 11
3. 2/Bakara, 153
4. 29/Ankebût, 45

KIRK HADİS ŞERHİ

Ömer AKDUMAN

HAYÂ SÜSÜ

Hayâ süstür. Allah'ın hoşuna gider. Muttaki kulları sevindirir.

Ebû Mes'ûd Ukbe ibni Amr El-Ensârî'den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü (sav) şöyle buyurdu:

"İnsanlığın ilk nübüvvetten aldığı öğütlerden biri şudur: Hayâ etmediğinde dilediğini yap."[1]

Ahlaki erdemlerin her biri kıymetlidir. Define avcısının bulduğu defineden daha kıymetlidir. O kadar ki ölüm kokan bir çölde yolunu kaybetmiş bir seyyahın yolunu bulması gibidir. Bireysel ve toplumsal hayatın "ihyası" güzel ahlakla imkân kazanır. Güzel ahlakın yerinde yeller esmeye başladığında bir toplum kendisini bozgunun ve çürümenin kucağına bırakmıştır.

Kötü ahlak, başlangıçta imani zafiyetlerden kaynaklanabileceği gibi, zamanla bu ahlaki zafiyetler de kişinin imanının zayıflamasına neden olabilir. Dolayısıyla kötü ahlak ile imani sorunlar arasında çift yönlü bir etkileşim vardır, biri diğerini besler ve derinleştirir. En netice, güzel ahlaktan yoksun toplum, yoksul toplumdur.

Hayâ, güzel ahlaktan söz edildiğinde, ahlaki ilkelerin en önemlilerindendir. Zira müessirdir/etkendir. İnsanın her türlü davranışına yön vermede aktif bir uyarıcıdır. İnsanın kendi gönlünden yükselen bir vaiz gibidir. Yapılması gerekene teşvik eder. Yapılmaması gerekenden sakındırmakta etkilidir.

Hayâ, Peygamberlerin Ortak Öğretisi

Hadisi okuduğumuzda iki şey öğreniyoruz:

• Nübüvvetin ortak meseleleri ve ayrı meseleleri vardır. Her ümmette tekrar edip, kendilerinden istenenler Allah (cc) yanında özel bir öneme sahiptir. Evrenseldir, dönemsel değildir. İnsanlığın değişmez ihtiyaçlarındandır. Tevhid, namaz ve oruç bunlardan bazılarıdır.

• Hayâ Allah yanında özel öneme sahip olan evrensel ahlak ilkelerinden biridir. Dönemsel veya bölgesel değildir. Bütün insanlığın sahip olması gereken ahlaki bir ihtiyaçtır.

Hayâ etmediğinde dilediğini yap

"Hayâ etmediğinde dilediğini yap" ifadesi iki şekilde anlaşılmıştır:

1. Buhari, 3483, 3484

Allah'tan (cc) hayâ etmeni gerektirmeyen durumlarda dilediğini yapmakta serbestsin. Buna göre hadis hayâ konusunda bir müsaade veriyor.

Hayâ etmeyen dilediğini yapar. Hayâ bir kalkandır ve ondan mahrum olan günahlara umursamadan dalabilir. Bu yaygın olan anlamdır. Ulemanın geneli hadisi bu şekilde yorumlamıştır. "Dilediğinizi yapın. Şüphesiz ki O, yaptıklarınızı görmektedir."[2] ayetine benzemektedir. Serbest bırakır gibidir, ancak özünde bir tehdit ve uyarıdır.[3]

Hayâ Nedir?

• İbni Hacer: "İnsanı, ayıplanmak endişesiyle bürüyen bir değişiklik ve kırılganlık hâlidir."

• Curcânî: "Nefsin bir şeyden yana daralması ve kınanmamak için terk etmesidir."

• İbni Allân: "Söz, davranış ve ahlakın çirkin olanını terk etmeye teşvik edip hak sahibine hakkını vermekte kusur etmeye mâni olan ahlaktır."

Bu tanımların özü şudur: Allah'ın sınırlarını korumak ve aşmamakta hayâ çok önemlidir. Kul bu sınırları aştığında Allah'a (cc) karşı kendisini mahcup hisseder ve bu his tekrar etmesine engel olur. Ayrıca aynı davranış nedeniyle takva sahipleri nezdinde de kınanmak onu rahatsız eder ve yaptığı işin çirkinliğini anlar. İşin başından hayâyı hesaba katan kötüye bulaşmamakta daha kararlı davranır. Başta değil de kötü fiilin içerisinde veya sonrasında hayâ eden ise el çekmekte daha seri davranır, aynı rezaleti işlememek konusunda daha kararlı olur.

Hayat Boyu Hayânın İmkânı

Hayâ İlahi bir ikramdır. İnsanı koruyup kollayan bir bekçidir. Sınır bekçisi. Allah'ın (cc) sınırlarını çiğnemeye mâni olan, insana karşı zulüm ve haddi aşmaya set çeken bir kalp muhafızıdır. Ama daimî değildir. Hayâ yaratılıştan olabileceği gibi sonradan çabayla da kalpte yer edebilir. Her iki durumda da insanın hayat boyu hayâlı olması garanti değildir. Kalpten bu muhafızı silip atacak faktörler vardır. İbni Kayyim (rh) günahların zararlarından birinin "hayâyı kalpten silip atmak" olduğunu zikreder. Anlaşılan odur ki hayâ günahlara karşı insanı korur, fakat insan hayâ sınırını bir iki aşmaya başlar ve ardından onarmazsa gedik giderek büyür. Onarılmamış ve tevbeyle arındırılmamış günahlar sonraki aşamada insanı başka günahlara sevk eder. Günah çoğalır. İnsan günah işlemeye devam eder. Günahlar artık onun için sıradanlaşır. Bir sonraki merhalede gizli işlenen günahlar kısık sesle bazı ortamlarda dile getirilir. Islah etmeye niyet etmezse kısık sesini yükseltir. Günahlarını açıkça anlatır. Hayâ ahlakı silikleşmeye başlamıştır. En son aşamada günahı açıktan işler. Hayâ bitmiştir. Daha da derinleşir sapkınlık. Günah daha genel ortamlarda işlenir. Kayda alınıp internet ortamında paylaşılır ve hatta teşvik edilir. Arsızlık ve hayâsızlık üst perdededir. Bu seviyeye gelmiş insan için artık hiçbir engel yoktur. Her türlü suç ile arasında engel kalmamıştır. Hayâsızlığı oranında insan Peygamber'in (sav) sözüne muhataptır: "Utanmıyorsan dilediğini yap." Bu bir tehdittir. Uyarıdır.

Hayâ Notları

• Hayâ süstür. Allah'ın hoşuna gider. Muttaki kulları sevindirir.

• Hayâ sırf bir duygu değil, hâldir. Medyen Kavmi'nden salih adamın kızlarından biri Mûsâ'yı (as) çağırmak için yanına geldiğinde kızın o hâli "على استحياء" sözleriyle ifade edilir. "Her zerresinde hayâ hissedilir" şekilde geldi diye ifade edilmesi mümkündür.

• Hayânın sınırlarını vahiy belirler. Hatta hayâ vahiyle sınırları çizilmiş utanma duygusudur denilebilir. Buna göre her utanma İslami değildir. Daha iyi anlaşılması adına şu örneği verelim: İnsanlardan utandığı için Allah'ın bir emrini terk edene, "Hayâ ediyor." dememiz mümkün müdür?

• Hayâ da hayâsızlık da öğrenilebilir. İkisini öğreten de insanın duygu ve düşünce dünyası, davranışları ve çevresidir.

• Hayâlı insan içinde daima samimi bir vaiz taşıdığından otokontrolü iyidir, muhasebesi sağlamdır.

• Hayâ bir ibadettir. Salih amel olarak insana dönmesi için rıza-i İlahi şarttır.

• Allah'tan hakkıyla hayâ etmek hadiste anlatıldığı gibidir:

Bir gün Peygamber (sav), **"Allah'tan hakkıyla hayâ edin!"** buyurdu.

Biz, "Ey Allah'ın Resûlü! Elhamdülillâh Allah'tan hayâ ediyoruz." dedik. Bunun üzerine Efendimiz şunu söyledi:

"Anladığınızı kastetmiyorum. **Allah'tan hakkıyla hayâ etmek; başı ve içindekileri koruman, karnı ve içerisindekileri muhafaza etmen, ölümü ve toprakta çürümeyi hatırlamandır. Ahireti dileyen, dünyanın ziynetini terk etmelidir. İşte kim bu söylenenleri yerine getirirse, Allah'tan hakkıyla hayâ etmiş olur.**"[4]

Kalbini ve ahlakını hayâ süsüyle süsleyenlerden olmanız duasıyla...

2. bk. 41/Fussilet, 40
3. bk. El-Cevâbu'l-Kâfî limen Se'ele an Ed-Devâ'i'ş-Şâfî (Ed-Dâu ve'd Devâ'), İbn Kayyim El-Cevziyye, Dâru'l-Ma'rife, Fas, 1. Baskı, H 1418/M 1997, s. 68

4. Tirmizi, 2458

Salim KANDEMİR

ÜMMETİN EMİNİ: EBÛ UBEYDE İBNU'L CERRÂH

Şam'ın fethine nail olan ve ilk anlaşmayı yapan Ebû Ubeyde'ydi. Böylesine büyük bir beldenin kapısını İslam'a açmıştı.

أبو عبيدة بن الجرّاح Ebû Ubeyde Âmir ibni Abdillâh ibni El-Cerrâh (ö. 18/639)

Ümmetin Emini Ebû Ubeyde İbnu'l Cerrâh'ın (ra) hayatını anlatmaya devam ediyoruz. Geçtiğimiz yazımızda bu ümmetin emini olmasından bahsetmiştik. Allah Resûlü (sav) onun hakkında şöyle buyurmuştu:

"Şüphesiz ki her ümmetin bir emini vardır. Şüphesiz ki bizim eminimiz de ey ümmet, Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'tır."[1]

Biz de bunun üzerine şöyle demiştik: "Ebû Ubeyde'yi (ra) örnek alan Müslimler emin olmaya ehemmiyet vermelidir. Bilhassa güvenilirliğin kaybolduğu şu asırda bu özelliğe daha çok dikkat etmelidir. Gerek geride bırakılan emanetlerde gerek emanet edilen vedialarda gerek tevdi edilen görevlerde emin olmalıdır."

Bu yazımızda kaldığımız yerden devam edecek ve Ebû Bekir ve Ömer (r.anhuma) dönemlerindeki mücadelesinden bahsetmeye çalışacağız. Rabbim hakkıyla anlamayı ve yaşamayı bizlere kolaylaştırsın.

Ebû Bekir Dönemi'nde

Ebû Ubeyde (ra) Allah Resûlü'nün (sav) vefatından sonra da vefatından önce olduğu gibi mücadelesine devam etmişti. Ebû Bekir (ra) Dönemi'nde orduların başında yer almış ve bölgeleri fethetmişti. Şehirlerin başına geçip valilik yapmıştı.

"Ebû Bekir, sonra Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ı da başka bir ordu üzerine gönderdi. Onu uğurlarken de beraberinde bir süre yaya yürüdü. Ona bazı tavsiyelerde bulundu. Humus valiliğini ona verdi."[2]

Şam'ın fethine nail olan ve ilk anlaşmayı yapan Ebû Ubeyde'ydi (ra). Böylesine büyük bir beldenin kapısını İslam'a açmıştı.[3]

"Ebû Ubeyde ise, Cabiye'ye inmişti. Ebû Bekir de bunlara takviye askerler göndermeye başlamıştı. Bu takviye birliklerden her birine diledikleri komutanın maiyetine

1. Buhari, 3744; Müslim, 2419
2. El-Bidâye ve'n Nihâye, İbnu Kesîr, Dâru İhyâi't Turâs, 7/6
3. Rabbim bugün Şam'ın tağutlarının ve putlarının devrildiğini gördükten sonra Ebû Ubeyde'nin (ra) miras bıraktığı yerden tekrar tevhid ve sünnet üzere kurulan bir nizamı görmeyi bizlere nasip etsin. Rabbim zulme son verildiğini gösterdiği gibi mübarek şeriatının tatbik edilerek adaletin yeniden tesis edildiğini görmeyi bizlere nasip etsin. Allahumme âmin.

girmelerini emretmişti. Ebû Ubeyde, Belka diyarına vardığı zaman Belkalılarla savaşmış, sonunda onlarla barış antlaşması yapmıştı ki, bu da Şam'da yapılan ilk barış antlaşması olmuştu."[4]

Ebû Ubeyde (ra) daha sonra Yermuk Savaşı'na katılmıştı. Rumların karşısına ordusuyla çıkmış ve şiddetli bir savaşa girişmişti.

"Müslimler 24.000 kişiydiler. Başlarında emîr olarak Ebû Ubeyde vardı. Rumlar ise 120.000 kişiydiler. Başlarında Mahan ve Sıklab vardı. Bu iki ordu Yermuk denen yerde savaştılar."[5]

Hâlid ibni Velîd (ra) Ebû Bekir'in (ra) emriyle gelip orduların başına geçtikten sonra Ebû Ubeyde'yi (ra) merkez orduların başına koydu. Sonra kanatlara yönlendirdi. Sonra Ebû Ubeyde (ra) askerlere nasihatte bulundu. Akabinde büyük bir savaşın ardından Allah (cc) müminlere zafer ihsan etti.

"Yermuk Savaşı'nda komutanlar dört kişiydi: Ebû Ubeyde, Amr ibni Âs, Şurahbîl ibni Hasene ve Yezîd ibni Ebû Sufyân.

İnsanlar bayrakları altında savaş alanına çıktılar. Sağ tarafta Muâz ibni Cebel, sol tarafta Nufâse ibni Usâme El-Kinânî, piyadelerin başında Hâşim ibni Utbe ibni Ebî Vakkâs, süvarilerin başında da Hâlid ibni Velîd vardı. O, savaşta başkomutandı. Herkes onun görüşüne göre hareket ederdi.

Rumlar büyüklenerek ve övünerek geldiklerinde o bölgenin ovalarını ve vadilerini kara bulutlar gibi kapladılar. Yüksek seslerle naralar atıyorlardı. Rahipleri İncîl okuyup onları savaşa teşvik ediyorlardı. Hâlid ibni Velîd süvarilerin başında ordunun önünde duruyordu. Atını Ebû Ubeyde'nin yanına sürüp ona yaklaştı ve şöyle dedi:

'Ben sana bir teklifte bulunacağım.'

'Buyur, Allah'ın sana emrettiğini söyle, ben de seni dinleyecek ve itaat edeceğim.'

'Şu Rumlar, karşı konulamayacak büyük bir saldırı yapacaklardır. Ordumuzun sağ ve sol cenahlarından korkuyorum. Süvari birliğini ikiye bölüp sağ ve sol tarafın arkalarına yerleştirmek istiyorum. Rumlar bu tarafla çarpıştığı zaman arkadaki süvariler bu taraflara takviye olsunlar. Arkadan yardımcı olsunlar.'

'Ne güzel bir görüş ileri sürdün.'

Hâlid ibni Velîd ikiye ayırdığı süvari birliklerinden birinin başında bulunup sağ tarafın arkasına geçti. Diğer süvari birliğinin başına da Kays ibni Hubeyra'yı koyarak sol tarafın arkasına yerleştirdi. Ebû Ubeyde'ye de merkezden geri çekilerek askerlerin arkasına geçmesini söyledi ki geriye dönmek ve kaçmak isteyen askerler Ebû Ubeyde'yi görüp utansınlar da tekrar savaşa dönsünler.

4. age. 7/7
5. age. 7/9

"Muâz dedi ki: 'Harika işler Ebû Ubeyde'ye yönelir, başka birine değil, Allah seni bağışlasın. Vallahi, o yeryüzündeki en hayırlı insanlardan biridir.' "
Bir cemaat içerisinde çalışan müminlerin daima bu örnekliği üzerlerinde bulundurmaları gerekir. Zira hedefe varıncaya kadar bu hususu korumak elzemdir. Aksi takdirde yol kişiyi taşımayacaktır.

Ebû Ubeyde, merkezdeki yerine Saîd ibni Zeyd'i bıraktı. Saîd, Aşere-i Mubeşşere'dendir. Allah (cc) onlardan razı olsun.

Hâlid, kadınları da ordunun arkasına yerleştirdi. Onları kılıç vb. aletlerle donattı. Bunun üzerine geri dönen birini gördüklerinde öldürmelerini emretti. Sonra kendi yerine döndü. Allah ondan razı olsun.

İki ordu karşı karşıya gelip birbirlerini gördüklerinde Ebû Ubeyde Müslimlere şöyle vaaz etti:

'Ey Allah'ın kulları! Allah'a yardım edin ki O da size yardım etsin ve ayaklarınızı sabit kılsın. Ey Müslimler Topluluğu! Sabredin. Çünkü sabır küfürden kurtarandır. Rabbin rızasıdır. Ayıpları kaldırandır. Saflarınızdan ayrılmayın. Düşmana karşı bir adım dahi ilerlemeyin. Savaşa önce siz başlamayın. Mızrak atın ve sert şeyleri siper edinin. Allah'ı zikretmekten başka bir şey söylemeyin, susun. Ben size emredinceye kadar başka bir şey yapmayın.' "[6]

"O gün Müslimlerden ilk şehit edilen Ebû Ubeyde'nin yanına gelip şöyle diyen bir kişiymiş:

'Ben işim için hazırlığımı yaptım. Resûlullah'a (sav) iletmek istediğin bir şey var mı?'

'Evet, ona benden selam söyle ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Biz Rabbimizin bize vadettiklerinin hak olduğunu gördük.' dersin.'

Bu adam düşmana karşı şehit oluncaya kadar ilerledi. Allah ona rahmet etsin."[7]

O savaşta Ebû Ubeyde büyük bir kahramanlık göstermişti. "Ey Allah'ın kulları! Allah'a yardım edin ki O da size yardım etsin." diyerek askerlerini savaşa teşvik edip kendisi de atının üzerinde düşmana üst üste saldırılarda bulunmuştu. Kardeşleriyle beraber omuz omuza korkusuzca çarpışarak kâfirlere bir daha dönemeyecekleri ağır bir darbe vurmuştu.

6. age. 7/12
7. age. 7/16

İşte böylece Ebû Ubeyde (ra) Ebû Bekir'in (ra) döneminde takdire şayan fedakârlıklar sergilemişti. Tabii ki bu mücadelenin karşılığında Allah'tan (cc) büyük mükâfatlar elde edecektir.

Ömer Dönemi'nde

Savaşlar devam ederken Ebû Bekir (ra) vefat etmişti. Ebû Bekir'in (ra) vefatından sonra Ömer (ra) hilafete geçmişti. Ömer'in ilk yaptığı faaliyetlerden biri orduların başından Hâlid ibni Velîd'i (ra) alıp onun yerine Ebû Ubeyde'yi (ra) atamak olmuştu. Ömer, Hâlid ibni Velîd'in üstün başarısına rağmen insanların Allah'ın (cc) yardımını ondan bilmesinden çekindiği için ve ayrıca Hâlid ibni Velîd'in kendi görüşüne göre hareket etmesinden rahatsız olduğu için onun yerine Ebû Ubeyde'yi tüm emîrlerin başına atamıştı. Ebû Ubeyde "Emîru'l Umerâ/Emîrlerin Emîri" ünvanıyla anılan ilk sahabe olmuştu.

"Şam Emîrliği Ebû Ubeyde'ye verildi. Ebû Ubeyde "Emîru'l Umerâ" diye anılan ilk kişi oldu."[8]

Ömer'in (ra) Ebû Ubeyde'ye (ra) gerçekten ayrı bir sevgisi vardı. Hem sevgiden hem de kardeşlikten kaynaklı ona bazı nasihatler etmişti. Bulunduğu durumun ehemmiyetini bildiren şu satırları yazdı:

"Ömer, Hâlid'i azledip yerine Ebû Ubeyde'yi atadığında ilk yazdığı mektubunda şöyle dedi:

'Sana kendisi baki olan ve kendisinden başka her şeyin fâni olacağı Allah'a karşı takvalı olmanı tavsiye ederim. O Allah ki bizleri sapıklıktan kurtarıp hidayete iletmiş ve karanlıklardan çıkarıp aydınlığa eriştirmiştir. Ben seni Hâlid ibni Velîd'in ordusunun başına komutan yaptım. Sana layık bir şekilde onları idare et. Müslimleri ganimet umuduyla ölüme sürme. Onları korunacak bir yer bulmadan ve oraya hangi yollardan gelineceğini öğrenmeden bir yerde konaklatma. Bir seriyye göndereceğin zaman sadece insanların yerleşim yerlerine gönder. Müslimleri tehlikeye atmaktan sakın. Allah seni benimle, beni de seninle imtihan etmiştir. Gözünü dünyadan çevir. Kalbini dünyadan alıkoy. Senden öncekilerin helak olduğu gibi sen de helak olmaktan sakın. Sen onların nasıl düştüklerini gördün. Ordunun Şam'a hareket etmesini emret.' "[9]

Ömer, Hâlid'in yerine Ebû Ubeyde'yi (r.anhum) orduların başına atadığında bir savaşın içerisinde oldukları için ilk olarak bu durumu gizlemişti. Savaş bitip Şam fethedilince artık durumu haber vermişti.

"Ömer, Ebû Ubeyde'ye ve Müslimlere Ebû Bekir'in ölümünden ötürü sabretmelerini bildiren mektubunu göndermişti. Ebû Ubeyde'yi Şam'dakilerin başına atamıştı. Savaş konusunda Hâlid ile istişare etmesini emretmişti. Mektubu ileten kişi Ebû Ubeyde'ye ulaştığında bu durumu yirmi günde Şam fethedilinceye kadar gizlemişti. Bunun üzerine Hâlid şöyle dedi:

'Allah sana merhamet etsin. Mektup sana geldiğinde bu durumu bana haber vermene engel olan neydi?'

Ebû Ubeyde de ona şu cevabı verdi:

'Senin savaş azmini kırmak istemedim. Ben dünya hükümranlığını istemiyorum. Dünya için de çalışmıyorum. Gördüğün şeyler mutlaka bir gün yok olacak ve kesilecektir. Şüphesiz ki biz kardeşiz. Bir adama, dini ve dünyası konusunda kendi adına kardeşinin iş yapması zarar vermez.' "[10]

Ebû Ubeyde'nin (ra) okuduğumuz, Ebû Bekir (ra) ve Ömer (ra) dönemlerindeki mücadelesinde birçok hikmet görüyoruz.

Öncelikle Ebû Ubeyde (ra) diğer sahabilerde olduğu gibi her dönemde yılmadan mücadele etmiştir. Şartlar ve şahıslar değişse de Ebû Ubeyde (ra) değişmemiş, fedakârlığını aynen sürdürmüştür. Zamanın geçmesiyle iman yorgunluğuna ve amel bıkkınlığına düşmemiş, bilakis istikamet üzere kulluğuna devam etmiştir. Memur olduğunda da emîr olduğunda da nefsani duygulara kapılmamıştır. "Ben dünya hükümranlığını istemiyorum." diyerek, "Buyur, Allah'ın sana emrettiğini söyle, ben de seni dinleyecek ve itaat edeceğim." diyerek sorumluluğu neyse yerine getirmiştir. Belki de bu yüzden Allah da (cc) yardımını ona göndermiştir. Bu samimiyetinden ötürü en hayırlı insanlardan biri olmuştur.

"Muâz dedi ki: 'Harika işler Ebû Ubeyde'ye yönelir, başka birine değil, Allah seni bağışlasın. Vallahi, o yeryüzündeki en hayırlı insanlardan biridir.' "[11]

Bir cemaat içerisinde çalışan müminlerin daima bu örnekliği üzerlerinde bulundurmaları gerekir. Zira hedefe varıncaya kadar bu hususu korumak elzemdir. Aksi takdirde yol kişiyi taşımayacaktır.

Devam edecek inşallah...

8. age. 7/60
9. age. 7/23
10. age. 7/68
11. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 3/383

Kerem ÇAĞLAR

YAHUDİLEŞMEK YAHUT YAHUDİLEŞTİRİLEMEYENLERDEN OLMAK

Kur'ân-ı Kerim'de İsrâîloğullarını konu alan, bireysel veya toplumsal Yahudileşme sürecine yer veren surelerin o dönem hiçbir Yahudi kavmin yaşamadığı Mekke'de inmiş olması ashâb için muaccel, bizler gibi sonraki nesiller için de önleyici tedbir kabîlinden apaçık Rabbani uyarılardır. Kur'ân-ı Kerim'de Ben-i İsrâîl'e genişçe yer verilmesinin sebebi İslam ümmetinin önündeki muhtemel Yahudileşme tehlikesine dikkat çekmek, bu tehlikeden korunma bilincinin oluşması ve bunun canlı tutularak sürüdürülebilir kılınmasıdır.

Aslı tevhide dayanmayan ve kısmen de olsa özü değiştirilmiş bir dine inanan kimse, bu durumda samimiyeti ve dürüstlüğü ne kadar güçlü olursa olsun onun maksimum ölçekte elde edebileceği sıfat kendisini aldatılmaya elverişli hâle getirmiş inançlı bir müritten başka bir şey değildir.

İnancındaki samimiyet, bâtıl bir dine tabi olan kimsenin hidayet üzere olduğu anlamına gelmez. Bağlılık, itaat ve samimiyet tek başına hidayet üzere olunduğuna dair bir kanıt değildir, olamaz. Tevhidi bozan unsurlarla bina edilen inanca bu türden bir bağlılık ve samimiyet hiç kimsenin kurtuluşuna vesile olmaz. Zira mesele sadece inanmak meselesiyle sınırlı değildir. Meselenin esası "hidayet üzere" olmaktır.

Demokrasisiyle, milliyetçiliğiyle, laikliğiyle, gulat ircasıyla, ibâhiyesiyle, türbeleriyle, meydanlardaki veya kalplerdeki somut ve soyut putlarla "inançlı bir birey" olabilmenin en elverişli ve yaygın zemini, etnik veya dinî olarak Ben-i İsrâîl'e mensup olmadığı hâlde düşünce ve yaşam biçimi olarak Ben-i İsrâîl'i dahi aratacak ölçüsüzlükte Yahudileşmekte olan toplumdur. Günümüzün en ağır itikadi ve toplumsal travmalarının temel nedenlerinden biri de bu sorundur.

Onların ahlakıyla ahlaklanarak Yahudileşmek, yalnızca Ben-i İsrâîl'le sınırlı tarihsel bir olgu değildir. Bu problem aslında tarihin sonuna dek süregidecek olan ve özellikle de İslam ümmetini, günümüzde de gözlemlendiği üzere sonuçları itibarıyla çok büyük savrulmalara ve sapmalara neden olan bir yozlaşma sürecidir.

İslam'a aidiyetlerini dile getirmekle beraber muhafazakâr, maneviyatçı, mukaddesatçı ve dindar kimliğiyle öne çıkan ümmet bütününün parçası olan toplumların bireysel yahut

İbrâhîm'in önderliği ve örnekliği, esasen tıpkı günümüzdeki gibi bölük pörçük bir hâlde üstelik Yahudileşme hususunda eksi değerlerde derinleşmiş topluluklar da göz önünde bulundurulduğunda her türlü ihtilafın istikamet üzere en sağlam ve sağlıklı şekilde çözüme kavuşturulabileceği güçlü bir zemindir.

Yahudileşmenin en bariz göstergelerinden olan itikadi ve ahlaki marazlardan bazılarını sıralarken bir çoğumuzun aklına ilk ânda işgal altındaki topraklarda yaşayan gasıp Ben-i İsrâîl kavminden önce yaşadığımız toplumun içindeki memur, esnaf, müteahhit, "âlim" etiketli şeyhler, mollalar, hocaefendiler ve tuğyan meclislerinde yer alarak yalanlarının ve ihanetlerinin çetelesi tutulamayan demokratik siyaset yelpazesinin her kanadından politikacılar gelecektir.

toplu olarak Ben-i İsrâîl'in inanç, düşünce ve yaşam tarzıyla tezahür edip pandemik bir vaka hâline dönüşmüş olması insanlık tarihinin en büyük felaketlerinden biri sayılmalıdır.

Kur'ân-ı Kerim'in yüzlerce ayetine konu olan Ben-i İsrâîl meselesi bizleri ve daha geniş halkalar hâlinde tüm ümmeti birinci dereceden ilgilendirmesi gereken bir konudur. Resûlullah'ın (sav) ashâbını ve Îsâ'nın (as) havârîlerini konu edinenlerin toplamından daha fazla ayette Ben-i İsrâîl'den söz edilmesinin hikmetleri üzerine yoğunlaşılması gerekir.

Geçmişin Tortusu, Geleceğin Nüvesidir

Kur'ân'da sıklıkla anlatılan Ben-i İsrâîl kıssalarında anahtar iki kavram vardır:

1- Muvahhid/Muttaki Önderlik

2- İsyankâr/Kaypak Kitle

İslam uleması ve Müslüman tarihçilere göre insanlık tarihi genel olarak hak ve batıl mücadelesinden müteşekkildir. Bir başka ifadeyle Firavun gibi müstekbir tağutlar ile Mûsâ (as) gibi muvahhid ve muttaki liderin önderlik ettiği kısmen de olsa bilinçlendirilmiş ve örgütlenmiş mustazaf kitleler arasındaki cidal veya cihadla beraber devrim ve karşı devrim çabalarıdır. Yakın tarihte Cezayir, Libya, Mısır ve Afganistan'daki hadiseler ile son olarak Suriye'de 8 Aralık 2024'te yaşanan "Halk Devrimi" de buna örnektir.

Bu hususun mutlak olmadığını belirtmek gerekir. Zira tarih boyunca yeryüzü coğrafyasında çarpışan orduların hepsinin hak ve batıl orduları şeklinde kategorize edilmesi mümkün değildir. Savaş tarihiyle ilgili mevcut metinlerde tarihte bilinen ilk meydan savaşı olarak nitelendirilen Kadeş Meydan Savaşı Hititler ile Mısırlılar arasında vuku bulmuş ve batıl-batıl arasında yaşanmış bir meydan muharebesidir. 14 ve 15. yüzyıllarda batı Avrupa'da yaşanan Yüzyıl Savaşları, Amerikan İç Savaşı, Finlandiya ile Sovyet ordusu arasında yapılan Kış Savaşı ve hâlen devam eden Ukrayna-Rusya Savaşı da öyle.

Bu örnekler çoğaltılabilir. Batıl güçler arasındaki savaşlarda şüphesiz haklı haksız veya zalim mazlum ayrımı yapılabilir. Haklı olan her kesimin hak üzere olduğu da iddia edilemez. Büyük yıkımlara ve ölümlere sebep olan bu savaşlar haricinde düşman olarak merkezde genellikle Romalılar ile Haçlı-siyonist ardıllarının olduğu ve İslam ümmetiyle İslam coğrafyasının hedeflendiği savaşlar var ki bunlar sonuçları itibarıyla tarihin ve insanlığın seyrini değiştiren muharebelerdir ve tarihin bundan sonraki seyrini de değiştirme potansiyeli vardır.

İslam; özünde devrimci, değiştirici ve dönüştürücü bir güce sahiptir. İnsanlık tarihine istikamet çizen tevhid dini İslam; tarihin birçok döneminde olduğu gibi modern çağda da istikbar rejimlerinde kurulu düzenin güvenlik aygıtı düzeyine indirgenmiştir. İnsanı tekbirlerle uyandırıp küresel yahut yerel tuğyan karşısında inançlı kitleleri dinamik bir şekilde direniş ve devrim istikametine mobilize etme gücü olan İslam, Ben-i İsrâîlî renklerle ebrulaştırılan halklar için uyumanın ve uyutulmanın temel argümanlarından biri hâline getirildi.

Ben-i İsrâîl hakkındaki yüzlerce ayeti tarihte yaşamış olan ve geride bıraktıkları nesillerin insanlık âleminin başına bela olduğu bir kavmin hikâyesi olarak sınırlandırmak, Mekke müşriklerinin Kur'ân-ı Kerim'e sapkınca bir yaklaşım türü olan "أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ/eskilerin masalları" mantığını benimsemekten başka bir anlama gelmeyecektir. Her müminin her gün onlarca kez "Gazaba uğrayanların ve sapıtanların yoluna iletme!"[1] duâsını tekrarlamak zorunda olması, Kur'ân'ın sıklıkla yer vererek uyardığı tehlikenin büyüklüğünün bir başka işaretidir.

Fâtiha'nın sonundaki bu âyeti her okuyuş, "Allah'ım, bizi müşrikleştirme! Allah'ım, bizi Yahudileştirme! Allah'ım, bizi Hristiyanlaştırma! Allah'ım, bizi demokratlaştırma! Allah'ım bizi yozlaştırma!" anlamına da gelmektedir. Bu duanın namazın her rekâtında tekrarı, Yahudileşme tehlikesine karşı diri ve dikkatli bir bilincin sürekliliğini sağlar. Yahudileşmeye karşı kendisine iman edenleri sürekli olarak uyanık ve dinamik hâlde tutan Kur'ân, tarihin tekerrür etmemesi, zayıf bırakılan halkın zillet prangalarını kırması ve günümüz tuğyanının zulmünün sonlandırılması için İsrâîloğullarının Yahudileşme serüvenini bir ibret vesikası olarak gündemde tutar.

Onlar "Kavm-i Mel'un..." Ya İçimizdekiler?

Kur'ân'da genişçe yer tutan İsrâîloğullarının Yahudileşme sürecinin Müslümanlar tarafından amacına uygun bir biçimde anlaşılıp ibret alınmasının önündeki en büyük engellerden biri de "mel'un kavim" anlayışıdır. Kavmin lanetlenmiş olmasını yersiz bir biçimde kendileri için

1. 1/Fâtiha, 7

"paratoner bir alan" şeklinde algılayan ümmet için bu anlayış kötü akıbeti hızlandırıcı bir etken olmuştur. Ben-i İsrâîl; esasen Allah'ın (cc), meleklerin ve insanların lanetlediği biyolojik bir varlık, bir kavim ya da belli bir kavme mensup olan kişiler değil; bir tavır, karakter, eğilim, ahlak, eylem ve onlara kaynaklık eden mantıktır.

İsrâîloğulları, Allah (cc) kendilerini âlemler içerisinden seçip vahyi üstlenme nimetini verdiği hâlde bu lanetli mantığa ve karaktere saplanıp Yahudileştiler. Ümmet içerisinden herhangi bir grup aynı tavır, amel, ahlak ve mantığa saplanırsa o zaman o da mel'un kavmin karartısına dâhil olmuş ve kaçınılmaz olarak Yahudileşmeye başlamış demektir. Allah (cc) bu sürece giren toplulukların elinden hilafet emanetini İsrâîloğullarından aldığı gibi alacaktır. Nitekim ümmet bugün böylesi büyük ve çok değerli bir nimetten mahrum bırakılmak suretiyle cezalandırılmıştır.

Yahudileşmenin en bariz göstergelerinden olan itikadi ve ahlaki marazlardan bazılarını sıralarken bir çoğumuzun aklına ilk ânda işgal altındaki Filistin topraklarında yaşayan gasıp Ben-i İsrâîl kavminden önce yaşadığımız toplumun içindeki memur, esnaf, müteahhit, "âlim" etiketli şeyhler, mollalar, hocaefendiler ve tuğyan meclislerinde yer alarak yalanlarının ve ihanetlerinin çetelesi tutulamayan demokratik siyaset yelpazesinin her kanadından politikacılar gelecektir.

Yahudiler, tarihleri boyunca şu karakteristik özellikleriyle diğer kavimlerden ayrılmışlardır: Allah'a (cc) muvahhid olarak yönelip iman etmekten yüz çevirirler, kendilerine bahşedilen nimetlere nankörlük ederler, çok kibirlidirler, kinlerinden dolayı Müslümanlara düşmanlık ederler, verdikleri sözleri yerine getirmezler, kıskanç ve hasetçidirler, mertçe savaşmaktan korkarlar, asla ölmek istemezler, diğer insanlarla alay eder ve onları küçümserler...

Bu sayılanların hepsi aynı zamanda Kur'ân-ı Kerim'in bize tanıttığı Yahudi karakteridir. Evet, Kur'ân-ı Kerim bize sadece Ben-i İsrâîl'in özelliklerini değil, Yahudi davranış kalıbını/karakterini de tanıtıyor. Şaşırtıcı olan da yerilmiş ve mahkûm edilmiş bu karakterin nesillerdir sınırları aşarak avamından İslami cemaatlerin/hareketlerin saflarında mücadele ettiklerini iddia edenlere varana dek ümmetin büyük çoğunluğunda ortaya çıkmış olmasıdır.

Karakter Yahudileşirken ahlak da aynı rengi alır. Bunaltıcı ölçüsüzlükte müşahede olunan dalkavukluk, rüşvet, iltimas/adam kayırma, yalan konuşmak ve yalancı şahitlik, menfaat için yapılan yüzsüzlük, alay etmek, iftira, su-i zan, tecessüs/bir başkasının ayıp ve kusurlarını araştırmak, hile, aldatma, üçkâğıtçılık, ayak oyunları, dubara, lükse düşkünlük, israf, bencillik, İslami ve insani değerleri şahsi çıkarlara alet ederek istismar etmek, lüzumsuz işlere sınırsız ehemmiyet vermek, haset, ihanet, riya gösteriş, dünyevileşme ve tamahkârlık...

Bu türden ahlaki zafiyetleri okuyan birisi İsrâîloğullarından değil, onlar gibi Yahudileşmiş bir toplumdan söz edildiğini rahatlıkla anlayabilir. Çünkü Yahudileşmiş bir toplumun içerisinde yaşıyor ve söz konusu zafiyet listesinin en az bir veya birden fazla özelliğinin tozunu üzerinde taşıyan kimselerle teması bulunuyordur.

Toplum, esas itibarıyla temelde iki ana akıma yakın veya müntesip olarak sınıflandırılır. Bunlardan ilki ve en kalabalık ve etkili olanı Yahudileşmiş olanlardır. İkincisi ise sayıca az olmakla beraber âdeta akıntının tersine, yani dosdoğru istikamete kürek çekerek Yahudileşmeye karşı direnen inançta tevhid ve amelde sünnet ehli muvahhidler ve mücahidlerdir. Yani her ne pahasına olursa olsun Yahudileştirilemeyenlerdir. Temelde biri diğerine muhalif olan ve tarih boyunca birbirleriyle savaşıp aralarındaki savaşın hâlen sürdüğü iki dindir söz konusu olan.

Yahudileştirilemeyenlerin Maraba Güçlerle İmtihanı

Yahudileşme sorunu İslam coğrafyasında hüküm süren ve Nebevi menhecden yüz çevirmiş küresel şirk ve şer sisteminin boyunduruğu altındaki baskı rejimlerinin de şifa bulmaz bir hastalığıdır.

Her ne zaman mümin ve mustazaf bir grup inancından dolayı karşılaştığı baskılara ve keyfîliklere karşı dönemin köleci egemen (doğrudan veya dolaylı) siyonist oligarşisine, baskılarına, zulümle eş değer vergilere ve cezalara baş kaldırmış, inancına, değerlerine ve emeğine sahip çıkıp iktidar sahiplerinin artıklarını reddederek onurlu bir duruş sergilemişse Yahudileşmiş sistemin din baronları derhal tevhid dinini ve mustazaf kitlenin taleplerini gündemden düşürerek saltanat dininin "sorgulanamaz ilkeleri"ni dolaşıma sokup yeni sihirlerle etkisiz kılmaya çalışmıştır.

Bu hakikate binaen diyebiliriz ki kurumsal olarak en büyük ve en etkin Yahudileşmiş müesseseler, uluslararası sistemin ayrılmaz parçası ve siyonizmin marabası hâline getirilmiş rejimlerin kontrolündeki devletlerdir. Yahudileşmiş bir devletin ürettiği din, siyaset, ticaret, eğitim ve ekonomi düzeni yeni nesilleri daha koyu bir Yahudileşmeye yöneltmekte ve nesiller boyunca bu kronik maraza mahkûm etmektedir.

Böyle bir devletin tebaası olup kendilerini tevhid dini İslam'a nisbet ettiği hâlde itikadi ve fikrî mesajı ve çabası olmayan kitlelerin bizzat kendilerinin de içinde yaşadığı Yahudileşmiş topluma örnek olarak sunabilecekleri alternatif herhangi bir çözüm ve kurtuluş önerileri de olmaz. İtikadi ve fikrî olarak insanlara verebilecek bir şeylerin olmamasının sebebi böyle bir sisteme rızayla intibak etmek suretiyle kalplerinin ve zihinlerinin çıfıt çarşısına dönmüş olmasıdır.

Bu durumda bir varoluş meselesi olduğu hâlde Yahudileştirme dalgalarından salim olsa dahi gizli veya açık

siyonist marabası yerel rejimler ve örgütlerle olan imtihan karşısında çok zorlanmakta veya açık naslara dayalı olmayan uçuk tevillerle onların rıza ve hoşnutluğunu arar hâle gelerek aynılaşma istikametine sapmaktalardır.

Yahudileşmiş Toplumda İbrâhimî Önderlik ve Nebevi Örneklik...

Allah (cc) İbrâhîm'i (as), kendisinden sonraki asırlarda tevhid çizgisinde yaşanan sapmalar ve kopmaların düzeltilerek yeniden sarih ve sahih istikamete kavuşması için onu diğer tüm peygamberler arasında farklı bir pozisyonda konumlandırmıştır. Öyle ki Resûlullah'ın (sav) muvahhid/muttaki/önder kimliği vurgulanarak tabi olmakla emrolunduğu yegâne peygamber İbrâhîm'dir (as).

"Sonra da sana: 'Hanif olarak İbrahim'in milletine uy!' diye vahyettik. O, müşriklerden değildi."[2]

Resûlullah (sav) için İbrâhîm'in (as) örnek ve önder bir konumda gösterilmesinde şüphesiz ki birçok hikmetler vardır. İbrâhîm (as) tevhid akidesiyle, pazarlıksız imanıyla, tavizsiz bir şekilde icra ettiği davetçi kimliğiyle, beşer olarak yüksek ahlaki meziyetleriyle, imtihan olunduğu tüm hususlarda muvaffak kılınmasıyla, şefkati ve merhametiyle yaşadığı dönemde kendisine tabi olan bir ümmeti olmasa da "tek başına bir ümmet"[3] kılınıp insanlık âleminin imamı olarak kıyamete kadar gelecek tüm nesillere de tevhidde önder olmuştur.

Tarih boyunca devam edegelen tevhidî doğrusal çizgide ortaya çıkan sapmalar ve savrulmalar arasında vahiy yoluyla yapılan İlahi müdahaleyle insanların içinde dinin ihyası ve güçlü bir bağın yeniden oluşturulması çabasının önderi ve örneği olarak İbrâhîm (as) gösterilmektedir.

İbrâhîm'in (as) önderliği ve örnekliği, esasen tıpkı günümüzdeki gibi bölük pörçük bir hâlde üstelik Yahudileşme hususunda eksi değerlerde derinleşmiş topluluklar da göz önünde bulundurulduğunda her türlü ihtilafın istikamet üzere en sağlam ve sağlıklı şekilde çözüme kavuşturulabileceği güçlü bir zemindir.

Ben-i İsrâîl kavminin inanç, amel ve ahlak konusunda ortaya koyduğu tavırlar ile günümüz toplumunun inanç, amel ve ahlak konusundaki konumu büyük ölçüde benzeşmekteyken, içinde yaşadığımız Yahudileşmiş topluma yaklaşımımız Mûsâ (as) örnekliğinde mi olmalıdır? Hiç şüphe yok ki böylesi derin bir travma ve tükenmişliğin sağlıklı ve etkili ıslahı ve ihyası için uygulanacak program İbrâhimî önderlik ve Nebevi örneklikten başkası değildir.

İbrâhimî önderlikten kasıt itikad hususundaki imamlığıdır. Pratikte ise her bir mümin kimse ve cemai yapı için Nebevi örneklik haricinde sonuç odaklı uygulanabilir bir alternatif yoktur. Bugün yüz yüze kaldığımız Yahudileşme tehlikesinin daha önce hiç olmadığı kadar ciddi ve sinsi bir tehdit olarak etrafımızı kuşatmış olduğu hakikati asla unutulmamalıdır.

Davet usulünün Nebevi menhece uygunluğu gibi sonraki tüm aşamalarının da aynı istikamet üzere olması, hedeflenen maksadın hasıl olması açısından da gereklidir. Bu, cemai kurumsallaşma, davet çabaları ve diğer tüm hizmet ve çalışmalarda tam şeffaflık, kontrol edilebilirlik, sürdürülebilirlik vs. hususların gerçekleşmesi sürecinde güçlü bir motivasyon kaynağı ve katalizör bir güç olur, biiznillah.

"Resûl size neyi vermişse onu alın, neyi de yasaklamışsa onu bırakın. Allah'tan korkup sakının. Hiç şüphesiz ki Allah, cezası çetin olandır."[4]

2. 16/Nahl, 123
3. bk. 16/Nahl, 120
4. bk. 59/Haşr, 7

Zeynep BAYANCUK

TEKRAR GÜZELDİR

Efendim, 2020 yılında bir yazı kaleme almıştım. Derdimiz çocuklarımızın Kur'ân eğitimiydi. Çocuklarımız bu konuda oldukça gerideydi. Ebeveynler çocuklarını okula teslim etmiş; imani, ahlaki ve amelî her türlü eğitim ve öğretimi öğretmenlerden bekler olmuşlardı.

Yıl 2025. Aradan tam beş yıl geçmiş, bizim gündemimiz değişmemiş. Yine aynı dertle muzdaribiz. Yazımı istifadenize sunmak istiyorum. Zira tekrar güzeldir, 180 kez dahi olsa...

Sevgili Günlüğüm,

İyi ki varsın. Yoksa kime dökerdim içimi?

Bugün her zamanki gibiydi okul. Dersler işlendi. Kur'ânlar dinlendi. Teneffüs ve beslenme saati... Her şey rutindi. Sınıfın çoğu katıldı derse. Ödevlerini de yapmıştı her biri. Ben... Tabii ki ben hariç yine. Sesim çıkmadı derste. Hiçbir soruya cevap veremedim. Bir köşede Hocamın beni görmemesi için büzüldüm. Kaçar mı ondan! Öyle ilgili ki bizimle. Hemen fark etti yine. Dersin yarısını bana ayırdı diyebilirim. Yazdı, olmadı. Resmetti konuyu. Yine anlamadım. Drama yaptırdı. Yok. Sonunda yorulduğumu anladı da bıraktı. Ama şefkatle davrandı. Beni hiç kırmadı. O kimseyi kırmaz ki zaten...

Eve geldim. Aynı şeyler işte. Annem ev işleriyle meşguldü. Babam hep geç geliyordu, biliyorsun. O gün ne olduysa erken geldi eve. Neşesi yerindeydi. Annem hemen yemeği hazır etti. Yemek yendi. Babam Kur'ân'ını istedi. Koşarak getirdim. Elimden tuttu ve "Haydi gel, sen oku, ben dinleyeyim." dedi. Çok heyecanlandım. "Ben... Ben elifbadayım. Şedde konusundayım." diyemedim. E tabii gösterdiği ayetleri okuyamadım. Yutkundum, yutkundum. Ellerim terledi. Babam Kur'ân'ı elimden çekti. "Sabahtan akşama kadar okuldasın, ne öğretiyorlar sana orada!" diyerek başladı kızmaya. "3. sınıfa geldin, hâlâ Kur'ân okuyamıyorsun. Ne biçim ders veriyorlar? O hocaların hiç mi ilgilenmiyor sizinle? Bu kadar da olmaz. Emanet ettiğimiz çocuklara nasıl eğitim veriyorlar!.." dedi. Gerisini dinlemek bile istemedim. Odama gittim.

Sahi günlük, hakikat babamın dediği gibi miydi? Asla... Asla değil. Hocamın benim için, hatta bizim için yaptığı fedakârlıkları bir bilsen, inanamazsın!

Eve geldim. Aynı şeyler işte. Annem ev işleriyle meşguldü. Babam hep geç geliyordu, biliyorsun. O gün ne olduysa erken geldi eve. Neşesi yerindeydi. Annem hemen yemeği hazır etti. Yemek yendi. Babam Kur'ân'ını istedi. Koşarak getirdim. Elimden tuttu ve "Haydi gel, sen oku, ben dinleyeyim." dedi. Çok heyecanlandım. "Ben... Ben elifbadayım. Şedde konusundayım." diyemedim.

Sabah erkenden kalkıyor Hocam. Onun en fazla beş saat uyuduğunu düşünüyorum. Bazen hiç uyumuyor. O zaman sınıfa apacı bir kahveyle geliyor. Uyuyamamasının nedeni, tek işinin öğretmenlik olmaması. Aynı zamanda başka birçok iş yapıyor. Sohbet veriyor, ders hazırlıyor, her birimizin evine ziyarete gidiyor, başka alanlarda sorumlulukları oluyor, sınavları var ve çalışması gerekiyor... Bu tempoyla Hocam her gün bizim tıkış tıkış servisimizle bir saat yol geliyor. O kadar sıkışıyor ki... Ama şikâyetlenmiyor. Kimi talihsiz olaylarla karşılaşıyoruz serviste. Kusanlar oluyor. Birçok kez Hocamın temizlediğine şahit oldum...

Servisten inince başlıyor mesaisi. Tam beş ders. Hepsine ayrı ayrı hazırlanıyor. Farklıyız ya birbirimizden. Öğrenme şekillerimiz de farklıymış, hepimize hitap etmeye çalışıyor. Bazen kılık değiştiriyor. Dersi eğlenceli işliyor. Çok gülüyoruz. Hem de öğreniyoruz. Şeyy, ben hariç. Ben derste anlıyorum, sonra unutuyorum demiş miydim sana günlük? Aa bir de geziler tertip ediyor Hocam. Bu geziler de eğitimimizin bir parçası.

Kitap okumayı çok seviyor. Bu nedenle bizi birçok kez kitap fuarına götürdü. Devasa büyüklükte bir alan. Ve çok uzak. Orada yirmi çocukla gezmek yürek ister. Ama o yılmadan senede iki kez bunu yapıyor. Ne için günlük? Tabii ki eğitimimiz için. Şu notu eklemeden geçemeyeceğim günlük: Ailemle hiç gitmedim fuara. Ama hocamla defalarca gittim.

Hocama teneffüste dinlenmek de yok. Dışarıda, koridorlarda nöbet tutuyor. Kahvaltı saatinde tam rahat edecek derken mutlaka en az iki öğrenci kavga ettiği için dışarı çıkmak zorunda kalıyor. Buz gibi oluyor kahvaltısı.

Okuldan çıkınca hepimiz evimize gidiyoruz. “Şöyle eve gidip kendimi yatağa atayım da dinleneyim.” diyordur yazık, ama bu mümkün değil. Çünkü Hocam ya eğitime ya toplantıya ya da veli ziyaretine gidiyor. Bazen aç karınla saatlerce çalışıyor. Evine döndüğünde ise başka sorumlulukları var tabii. Hangi birini söyleyeyim?

Şimdi bu kadar fedakârlık yapan Hocama, babamın laf söylemesi kabul edilebilir mi? Kur’ân’a bir türlü geçemedim, evet. Ama bu Hocamın suçu değil ki! Yirmi kişilik sınıfta hepimizle tek tek ilgilenerek öğretiyor dersi. O ân anlıyorum hatta. Ama eve gelince unutuyorum, dedim ya! Anneme soruyorum, “Kendin yap ödevini” diyor. “Bizim zamanımızda bizi kimse çalıştırmazdı, kendimiz yapardık derslerimizi.” diyor. Babam eve geç geliyor, demiştim. Okula başladığım ilk zamanlar bana yardım etmesini istemiştim. “Sabahtan beri çalışıyorum, çok yorgunum.” deyip beni gönderdi. O gün bugün ondan yardım istemedim. O da hiç sormadı zaten. Yani günlük, hâlâ Kur’ân okuyamamamın sebebi, benim geç öğreniyor oluşum ve ailemin benimle ilgilenmeyişi. Ama şuç, herkesin başkasında görüp de hiç kimsenin kabul etmediği tek gerçek...

Hocamı hiç dinlemeyenler de var. Derste konuşup duran, herkesin huzurunu bozanlar... “Sus.” diyor anlamıyor, “Otur.” diyor, tersini yapıyor. Dersi sabote ediyor. Yazık benim Hocama. Bunlarla baş edemiyor. Nasıl baş etsin? Hamur değil ki yoğursun, şekil versin. On dokuz saatte ana babasının yapamadığını beş saatte Hocam nasıl halletsin?..

Babam ve annem, hatta tüm anne babalar sohbete gidiyorlar. Ben de gidiyorum onlarla. Derslerde çocuk eğitiminden bahsediliyor. Çocuklarınızla oynayın, vakit geçirin, onları dinleyin, diyorlar. Evet evet, kulaklarımla duydum bunları. Hatta şimdi evde dinlemeleri için dersler dahi vermişler. Annem dinlerken ha bire iş yapıyor, çay getiriyor, çerez götürüyor; babam elindeki telefonla Twitter’da geziniyor. Bu yüzden hiç değişmiyorlar. Ama bizim hemen değişmemizi, her şeyi öğrenmemizi, iradeli olmamızı, hiç hata yapmamamızı bekliyorlar. Daha çok beklerler! Onlar düzelmeden düzelmemiz zor be günlük... Dedem derdi ki: “Küçük kalkaaa, büyüğe bakaaaa.” (Küçük kalkar, büyüğe bakar.)

BEYİN BÖLGELERİ VE DUA

Dr. Gözde TERCUMAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Önceki sayılarımızda beyin bölgelerinden ve özelliklerinden bahsetmiştik. Tek bir bölgenin hâkimiyetinde hareket etmenin eksikliklerine değinmiş ve beyin bölgelerini birbirine bağlamanın tekniklerini yorumlamaya çalışmıştık. Beyin kevnî ayetinin işleyişi keşfedilmeden ve maddeler hâlinde sıralanmadan önce de insanlar beyinlerini en üst seviyede kullanabiliyorlardı; hikmetten, basiretten, ferasetten mahrum değillerdi. Peygamberlerin hayatlarına, sahabilerin yaşayışlarına, salih insanların bize ulaşan yaşam öykülerine baktığımızda bu örneklik en güzel şekilde karşımızda duruyor...

Rabbimiz (cc) Kur'ân'da beynin tüm fonksiyonlarına değiniyor; insanları akletmeye, düşünmeye, tefekkür etmeye, öğüt almaya, derinlemesine anlamaya, okumaya, yazmaya, sözün en güzeliyle iletişim kurmaya, hatırlamaya, incelemeye, amel etmeye çağırıyor. Bir şeyi emrettiğinde, ona giden yolları da öğreten; bir şeyi nehyettiğinde ona giden tüm yolları kapatan Rabbimiz (cc), insana akıl nimetini en güzel şekilde ve en üst seviyede kullanmasını tavsiye edip kulunu kendi hâline bırakmaz...

"Yoksa insan (emredilmeden, nehyedilmeden, bir şeriata tabi tutulmadan) başıboş bırakılacağını mı sandı?"[1]

İslam hiçbir şeyi eksik bırakmayan, tamamlanmış bir din[2] olduğu için ve insanın bedenine ve ruhuna bir bütün hâlinde hitap ettiği için muhakkak dinin içindeki bir şey bu fizyolojiyi destekleyip geliştirmeli ve patolojiyi (fıtrattan sapmayı) tedavi eder nitelikte olmalıdır.

İşte o, duadır... Dua öyle bir ibadettir ki insanın kalbini, ruhunu, zihnini, aklını besler; geliştirir, doyurur; maddi ve manevi olarak sağlıklı kılar. Birlikte incelemeye çalışalım, çaba bizden başarı Allah'tandır (cc).

İnsan çeşitli sebeplerle ellerini açıp Rabbine dua edebilir. Her ne sebeple olursa olsun "Rabbim!" veya "Allah'ım!" diye duaya başlayan bir insanın zihni büyük resmi kavrar.

"Allah'ım, sen benim Rabbimsin. Senden başka hak ilah yok. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Gücüm yettiğince sana verdiğim ahit ve vaad üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Üzerime olan nimetini kabul ediyorum. Günahlarımı itiraf ediyorum. Beni bağışla. Şüphesiz günahları ancak sen bağışlarsın."

1. 75/Kıyâmet, 36
2. "Bugün, sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve din olarak sizin için İslam'dan razı oldum." (bk. 5/Mâide, 3)

Bir şeyi emrettiğinde, ona giden yolları da öğreten; bir şeyi nehyettiğinde ona giden tüm yolları kapatan Rabbimiz, insana akıl nimetini en güzel şekilde ve en üst seviyede kullanmasını tavsiye edip, kulunu kendi hâline bırakmaz…

"Bir ilah var, beni yarattı ve ben bir kulum. Yarattığı gibi düzenledi ve bir kader takdir etti." Sağ beyniyle yaşananlara ve tüm kâinata geniş çerçeveden bakabildiğinde ne için yaratıldığını ve yaşadıklarının aslında ne anlama geldiğini anlayabilir. "Yaşadığım sıkıntı ve sahip olduğum tüm nimetler bir imtihan. Sıkıntı ânında sabrım, nimet ânında şükrüm sınanıyor ve tüm bunların amacı kul olduğumu hatırlayıp, Yaratan'a teslim olup olmadığımın açığa çıkması." diyebilir.

Duanın ilk kelimeleriyle "Rabbim!", "Allah'ım!" dediğinde Rabbi ile bağ kurmuş olur. Önceki yazılarımızda sağ beyinle bağ kurarak işe başlamanın öneminden, yapacaklarımızı bağ kurduktan sonra yapmanın faydalarından bahsetmiştik. İnsanoğlu ne yaşarsa yaşasın hangi durumla karşılaşırsa karşılaşsın ilk olarak bağ kurmaya ihtiyaç duyar. Eğer insan ilk olarak Rabbi ile bağ kurabilirse her şey yerli yerine oturur, olması gereken hiyerarşik düzen elde edilir. Eğer insan ilk olarak Rabbiyle bağ kurmak yerine başka şeylerle bağ kurarsa; hiyerarşik düzenlemede Rabbini koyması gereken yere herhangi bir şeyi koyarsa hem şirkin kapısını aralar hem kalbi katılaşıp ölmeye başlar hem de yerine koyduğu şey her ne ise -ne kadar doğru olsa bile- hiç düşünmediği zararlar kazanır.

Rabbiyle kurduğu bu bağ, insanda ilk olarak kulluk hissini/şuurunu oluşturur. Dua etmesine sebep olan ihtiyaçlar, istekler, sıkıntılar ve nimetlerin oluşturduğu duygulardan önce "kulluğu" hisseden bir insan, kalbinde ve zihninde değerler hiyerarşisini düzenleyebilir. Sıkıntıyla el açtıysa üzüntüsü, nimetle el açtıysa sevinci kulluk hissinden sonra gelir.

İnsan duaya Allah'a (cc) hamdederek, Peygamber'e (sav) salât ve selam getirerek devam ettiğinde zihni bazı sınırların olduğunu fark eder. Allah'ın emrettiği, Resûl'ün öğrettiği sınırların olduğunu ve insanoğlunun sınırlardan -yılanın kabuğundan sıyrıldığı gibi- sıyrılamayacağını kavrar. "Öyle bir Rabbe dua/ibadet ediyorum ki; O'nun (cc) kuralları ve düzenlemeleri var. Bu kuralları ve düzeni bana öğreten bir elçisi var." bilinciyle birlikte tüm çerçeveyi çizmiş, hayatta durduğu yere dair kalın kırmızı çizgilerini edinmiş olur.

Duaya günahlardan tevbe edilerek ve verilen nimetlere şükrederek devam edildiğinde sol beyin, büyük resmin içerisindeki detayları fark ederek neden sonuç ilişkileri kurmaya başlar. "Ey nefsim! Bir günah işledin, hata yaptın ve şu ân bağışlanmaya, mağfirete ihtiyacın var; bu nedenle tevbe etmelisin.", "Ey nefsim! Hoşuna giden çokça nimetler verildi, sevinç içindesin; çokça hamdetmeye ihtiyacın var, Allah'a hamdedip, nimeti kendi nefsinden bilme ki hem nimet elinden alınmasın hem de nankörlerden sayılma."

Bilinçli yapılan duada bu noktaya kadar sağ beyinle bağ kurulan Rabbe karşı "kulluk hissi" oluşur. Kulluk çatısı altında, Allah'ın sınırları ve Resûl'ün öğretileri dâhilinde, sol beyinle bazı neden sonuç ilişkileri kurulur ve mantıksal çıkarımlarda bulunulur. Bu bilgiler ışığında istiğfarların en büyüğü olan seyyidu'l-istiğfar duasını okuyalım:

"Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Ben gücüm yettiğince seninle yaptığımız ahde sadık kalacağım ve vaadine ulaşmaya çalışacağım. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Bana verdiğin nimetleri de işlediğim günahları da biliyor ve kabul ediyorum. Beni affet; çünkü günahları senden başka bağışlayacak kimse yoktur."[3]

İnsan dua ederken sağ beynin geniş açıdan değerlendirmesine sol beynin zaman çizgisi ve sıralama özelliğini kattığında "Yaşadıklarım elli bin yıl öncesinden yazılmış, şu ân yaşıyorum, bir gün yaşadığım her şeyden tek tek hesap vereceğim." diyebilir. Daha ilk cümlelerinde şu bilinçle ibadete başlamış olur: Evvelden takdir eden, şu ân imtihan eden, gelecekte de hesaba çekecek bir Rabbim var.

İnsan beyni kıyas ederek benzerlikleri ve farklılıkları saptayabilen bir özelliğe sahiptir. Eğer bir insan daha önce Kur'ân kıssalarını, kendisine örnek gösterilen peygamberlerin hayatlarını okumuşsa, kendinden önce yaşayan kavimlerin bilgisine sahipse şu ân yaşadığı durumu kıyas edip benzerlikleri ve farklılıkları saptayabilir ve hangisiyle benzeştiğini görebilir. Ne düşünmesi, ne yapması, nerede durması gerektiğini anlayabilir. Buna göre çıkarımda bulunabilir, tarafını ve hedeflerini belirleyebilir.

İnsan kendisinden önceki örnekliklere sol beynin gerçekçi yaklaşımıyla baktığında, nimet ânında hamdetmeyen ve nankörlük eden, sıkıntı ânında tevbe etmeyen ve Allah'a yönelmeyen nice kavmin helak edildiğini; nimet ânında hamdeden, sıkıntı ânında sabreden salih insanların akıbetini hatırlayarak duasına/ibadetine devam eder. Geçmişte yaşanan hadiselerin bizlere anlatılması, aynı şeyler vuku bulduğunda neler olacağını göstermek içindir. Rabbimiz kâinata dair değişmez yasalarını Kur'ân'da

3. Buhari, 6306

anlatmıştır; sünnetullah, hiçbir insanı es geçmeyecek/kayırmayacak şekilde işlemektedir ve onda hiçbir değişiklik yoktur[4]. Nankörlük eden, haddi aşan, şımaran, isyan eden insanın başına gelecekler de bellidir; sabreden, şükreden, sebat eden kulların varacağı yer de bellidir.

Ne yaşarsak yaşayalım, hangi durumun içerisinde olursak olalım; muhakkak Allah (cc) bizlere rol model/örnek olacak bir peygamber, salih bir insan, bir topluluk, bir kıssa aktarır. Başımıza benzer bir vaka geldiğinde Allah'ı nasıl razı edebileceğimizin yolunu bize gösterir. Hepimiz çok iyi biliyoruz ki sağlık ve hastalıkla imtihan olan bir insanın rol modeli Eyyûb'dur (as). Kıskançlıkla, ihanetle, iftirayla, zindanla, yöneticilikle imtihan olan bir insanın rol modeli Yûsuf'tur (as). Kimsesizlikle, zorba bir insanla yaşamak zorunda kalmakla, nankör bir tebaayla imtihan olan bir insanın rol modeli Mûsâ'dır (as). Öfkesine yenik düşüp bir ânlık yanlış kararın büyük sonuçlarıyla karşı karşıya kalan insanın rol modeli Yûnus'tur (as). Çoğunluğun karşısında doğru olanı savunduğu için zorluk yaşayan bir insanın rol modeli Nûh'tur (as). Örnekleri sayısız sayfalarca çoğaltabiliriz hamdolsun.

Rabbimiz Kur'ân'da yaşanan hadiseleri ve önemli detaylarını anlatmakla beraber bize rol model olacak insanların dualarına da ayet ayet yer vermiştir. Bizler dualarımızda o dualara yer verdikçe beynimiz onları örnek alır ve onlar gibi davranmaya çabalar. Beyinde bu işlevler için özelleşmiş sinir hücreleri vardır, sonraki sayılarımızda detaylı işleyeceğiz, Allah nasip ederse.

Peygamberlerin dualarına baktığımızda dikkatimizi çeken şeylerden biri de yaşadıkları durumun, içinde bulundukları hâlin, ne ile karşı karşıya olduklarının isimlerini doğru koyduklarıdır:

"Musa demişti ki: 'Rabbimiz! Sen Firavun'a ve ileri gelen çevresine dünya hayatında bir süs ve mallar verdin. Rabbimiz! Yolundan saptırsınlar diye mi (bunları verdin)? Rabbimiz! Onların mallarını silip süpür ve kalplerini öyle bir sıkıp mühürle ki can yakıcı azabı görünceye dek iman etmesinler.' "[5]

"Dediler ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz biz kendimize zulmettik. Şayet bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen muhakkak ki hüsrana uğrayanlardan oluruz.' "[6]

İçinde bulunulan durumun, yapılan hatanın, hissedilen duygunun adı konulduğu gibi nimetin de adı konularak dua edildiğinde, insan, kendisini Allah'a yaklaştıracak ameli de fark eder:

"Rabbim! Hiç şüphesiz bana mülk/yetki verdin ve bana rüya tabirini öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Sen dünyada da ahirette de benim velimsin/dostumsun! Benim canımı Müslim/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen bir kul olarak al ve beni salihler zümresine dâhil et."[7]

Mûsâ (as) Firavun'un haddi aşmasına sebep olan şeyin ismini, Âdem (as) yaptığı hata sonrası içinde bulunduğu durumun ismini, Yûsuf (as) kendisine verilen nimetlerin ismini farklı koysaydı, duaları ve amelleri de o yönde olacaktı...

Bazen de ismini koyamadığımız ânlar olur. Nasıl isimlendireceğimizi bilemediğimiz için neye ihtiyacımız olduğunu anlayamaz, nasıl çözüm bulacağımızı göremeyiz. Allah'ı (cc) en iyi tanıyan kullardan peygamberlerin duası yine bize yol gösterir:

"Onlar adına sürülerini suladı. Sonra da bir gölgeliğe çekildi ve: 'Rabbim! Bana indireceğin her türlü hayra muhtacım.' dedi."[8]

İsmi ne olursa olsun tüm hayırlar, çareler kısacası ihtiyacımız olan her şey Rabbimizin (cc) katındadır.

Devam edecek...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

4. "(Bu,) önceden yaşamış olanlar hakkında Allah'ın sünnetidir/yasasıdır. Sen, Sünnetullah'ta hiçbir değişiklik bulamazsın." (33/Ahzâb, 62)
5. 10/Yûnus, 88
6. 7/A'râf, 23
7. 12/Yûsuf, 101
8. 28/Kasas, 24

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

ÖZ YETERLİK

Öz yeterlik birey olarak neleri yapabileceğini veya yapamayacağını bilmeyi, buna dair inançlarını fark etmeyi, bu inançları kontrol edebilmeyi içerir.

Allah'ın adıyla,

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a, salât ve selam Resûl'üne olsun.

İnsan denilince akla gelen temel kavramlardan biridir benlik. Bu ay psikoloji köşemizde benlik oluşurken gelişimini etkileyen birçok kavram arasından öz yeterlik kavramından bahsedeceğiz. Öz yeterlik ne demektir? Öz yeterlik insanı nasıl ve hangi yönlerden etkiler? Öz yeterlik gelişimi sekteye uğradığında ne olur? Öz yeterliğe dair önemli noktaları beraber keşfediyor olacağız.

Bandura, öz yeterlik kavramını "ferdin kendi davranışlarının, potansiyelinin, kabiliyet ve yeteneklerinin farkında olması, değerlendirebilmesi ve gerekiyorsa davranışlarını gerekli ölçütlere uygun olarak değiştirebilmesi veya onları muayyen bir öğrenimden geçirebilmesi" olarak bizlere açıklar.[1] Bir öteki deyişle, öz yeterlik birey olarak neleri yapabileceğini veya yapamayacağını bilmeyi, buna dair inançlarını fark etmeyi, bu inançları kontrol edebilmeyi içerir.

Peki, bir kişinin bir şeyi yapabileceğine veya yapamayacağına dair inancı nasıl gelişir?

Öz yeterlik çocukluk çağında gelişen bir inançtır. Çocuk hayatın içinde yer almaya başladığı ândan itibaren yaşam becerilerini edinmeye başlar. Bu becerileri hayatın içine aktif rol alarak edinir. Hayatın içinde aktif rol aldığında başta ailesi olmak üzere birçok sosyal çevre ile etkileşim içine girer. Bu etkileşim ve ilişki süreçlerinde çevresi çocuğa kendini tanıması, keşfetmesi için fırsatlar oluşturur, başarı ve başarısızlık duygusunu deneyimleyeceği ortamlar sunar. Bu deneyimler sayesinde çocukta yeterlilik duygusu gelişir. Aynı zamanda hayata dair birçok şeyi deneyimlerken sosyal çevresi ile ilişki içerisinde olan çocuk hem hayata hem de kendine dair birçok inancı bu ilişkiler içerisinde geliştirir.[2] Bunu bir örnek üzerinden açıklarsak kendisine ev işlerinde yardım etmesine izin veren bir anne çocuğuna eve dair sorumlulukları yapabileceğine, bunlarda başarılı olabileceğine dair bir yeterlik inancı kazandırabilir. Fakat on sekiz

1. Senemoğlu, 1997, akt:, Yard. Doç. Dr. Gürsen Topses, Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2003, s. 225-227
2. Akçinar, B., & Özbek, E. (2017). Benlik gelişiminin öz-yeterlik algısı ve ebeveyn davranışlarıyla ilişkisi. Türk Psikoloji Yazıları, 20(40), 38-53

yirmi yaşına kadar evdeki herhangi bir sorumlulukla alakalı parmağını dahi oynatmamış çocukların yetişkin hayatlarında evle ilgili sorumluluklardan kaçınması, yetersiz hissetmesi ve yapmak istemeyişi kaçınılmaz bir sonuçtur. Veya çocukluktan beri insanların önünde konuşmasına asla izin vermeyen bir baba figürüyle büyüyen bir çocuk meslek hayatında da insanların önünde konuşamayacağına inanabilir. Burada çocuğa yeteri kadar deneyim fırsatı sunulmayışı çocuğun öz yeterlik inancını negatif etkilemiştir. Özellikle konuşma tarzını eleştiren veya aşağılayan bir baba figürü var ise bu vakada çocuk öz yeterlik inancını düşürecek olumsuz deneyimler yaşaması sonucunda da insanlar önünde konuşamayacağına dair ciddi bir inanç geliştirir. Fakat gelişim döneminde çocuğunun sosyal ortamlarda var olabilmesi için imkânlar tanıyan, çocuğunu teşvik edici cümlelerle destekleyen ebeveynlerin çocukları yetişkin hayatlarında sosyal ortamlarda daha az zorlanmaktalardır. Bandura'ya (1994) göre "güçlü bir yetkinlik inancı birçok yönden bireyin başarısını ve öznel iyi oluşunu arttırır. Yeteneklerinde yüksek güvene sahip insanlar zor görevlerden kaçınmaktan ziyade onlara meydan okuyarak yaklaşırlar. Böylece bu bireyler kendilerine zorlu hedefler koyarak onlara karşı güçlü bir bağlılık duyarlar ve başarısızlık hissinden çabuk kurtulurlar. Bu sayede bireylerin kişisel başarıları artar, yaşam stresleri azalır ve depresyona karşı savunmasızlıkları azalır."[3] [4] Bir çocuğun veya yetişkinin yetersizlik hissettiğini en temelde iki şeye bakarak anlayabiliriz:

1. Kendisiyle alakalı işlerin sorumluluğunu almaz. Başkalarına yaptırmak veya başkalarını suçlamak üzerine kuruludur düzeni.

2. Yapacağı eylemlere dair kaygı/endişe duyar. Kaygısı da başarısız olmasına ve yetersiz hissetmesine sebep olur. Hatta başarılı olup da yetersiz hisseden birçok insan vardır. Örneğin dikkat çekici bir yazı yazmış veya bir yarışmayı kazanmış kişinin başarılı olmasına rağmen yetersiz hissettiği zaman bu durumun sebebine baktığımızda kişinin kendisini geliştirememesinden kaynaklı yetersiz hissettiğini görmekteyiz. İnsan o alanda negatif veya pozitif deneyimler üzerinden becerisini geliştirmedikçe yeterli hissedemez.

Peki, hangi tutumlar sonucunda yetersizlik hissi oluşur?

1. Aşırı Müdahale: Çocuğun kendi alanındaki sorumluluklarına kendisi yardım talep etmeden yapılan her müdahale, belirtilen her fikir çocuğun öz yeterlilik hissini zedeler. Çocuk hem kendi fikir ve eylemini özgürce ortaya koyamaz hem de yanlışlarıyla, eksikleriyle, doğrularıyla sergilediği eylemi, sonuçlarını ve sorumluluk hissini öğrenemez. Bir ilişkide çok fazla müdahale "sanki ben yapamıyormuşum gibi" hissine sebep olabilir.

İslam'ın bize öğütlediği düzenli bir şekilde amelin yapılıyor oluşu en etkili faktördür. Kişi bunları yaptıkça yetkinlik hissi artacak, böylelikle psikolojik sağlamlığı güçlenecektir.

2. Mükemmeliyetçi Beklentiler: Anne babanın çocuğundan, erkeğin kadından, kadının erkekten mükemmel olmaya yönelik beklentileri kişide yetersiz olduğu inancını oluşturur. "Senden her zaman en iyi performansı bekliyorum." sesi insanın zihninde döner durur. Ve ne yaparsa yapsın o noktaya erişemeyeceğinden dolayı kişi çabalamaktan yorulur, tükenmiş hisseder.

3. Öğretici Tutum: İçerisinde yaşadığımız durumlara dair ne yapacağımıza veya ne yapmayacağımıza dair öğretici bir sesin varlığı kişide yetersizlik hissi uyandırır. "Ama Ahmetciğim, öyle yapmıyoruz! Ayşe bak, böyle yapıyoruz. Biz ayakta yemek yemiyoruz!" ve benzeri cümleler...

4. Eleştirme: Karşıdakinin davranışını kendimize göre yargılamak, doğrusunu yanlışını tespit etmek kişide, "Olduğum gibi olursam kabul görmeyeceğim. Onların istediği gibi olmalıyım. Hata yapmamalıyım." inancını oluşturur. Hata yapma korkusu denemekten kaçınmaya ve kolay işleri tercih etmeye sebep olur. Zor görevlerle becerilerini geliştirmeyen ve hata yapmaktan korktuğu için denemekten kaçınan kişiler kendilerini yetersiz hisseder.

5. Aşırı Övgü: Kişinin davranışının aşırı şekilde övülüyor olması o davranış üzerinden kabul gördüğünü gösterir. Yani "Bu davranışı yapmadığın sürece seni olduğun gibi kabul etmeyeceğim, yeterli ve değerli değilsin." anlamına gelebilir. Geri bildirim olarak verilen övgü dışındaki tüm övgüler kişide yetersizlik duygusu oluşturur.[5]

3. Muris, 2002; Solberg ve Villarreal, 1997; Suldo ve Shaffer, 2007
4. Sayın, Y., & Altun, F. (2021). Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Ebeveyn Çatışması, Öz-yeterlik ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2), 253-270. https://doi.org/10.17860/mersinefd.733554

5. Övgü konusu özellikle ebeveynler için önemli bir konu olduğundan şu noktaya değinmek istiyorum: İslami çerçevede bir insanın övülmesi hangi durumlarda gereklidir? Hangi durumlarda yapılmamalıdır? Peygamberimiz (sav) insanın yüzüne karşı övmeyi yasaklamıştır. Fakat bunun bazı istisnaları vardır:

Karşıdakinde bir haslet varsa ve övüldüğü takdirde bu hasretiyle hayra teşvik ediyorsa, hayra dört elle sarılacaksa bu övgü meşrudur.

Eşler arası sevgi bağını tesis eden övgü meşrudur.

Detaylı bilgi için bk. Halis Bayancuk Hoca. (2024, July 14). Yüze karşı övmek caiz midir? | Halis Bayancuk Hoca [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=gZshgewmMgI

Aşırı övgünün çocuk üzerindeki negatif etkileri için bk. Dr. Özgür Bolat

Burada zikredilebilecek daha birçok tutum olmakla beraber bunları saymakla yetineceğiz. Madem bu tutumlar kişide yetersiz hissetmeye sebep olmakta, o hâlde yetersiz hisseden kişi bundan nasıl kurtulacaktır? Ne olursa öz yeterlilik gelişir?

1. "Neden başarısız oldum?" analizini yapmak

2. "Başarısızlıktan ne gibi dersler çıkarabilirim?" tespitini yapmak

3. Başarısızlıkları öğrenme ve gelişim fırsatı olarak görmek

4. Yeterli hissetmek istediğimiz alanda bol bol deneyim elde etmek

5. Bizi destekleyecek/nasihat edecek bir sosyal çevre edinmek

Bu ve benzeri, sayabileceğimiz birçok yol kişinin istediği alanda yeterli hissetmesini sağlayacaktır. Burada İslam'ın bize öğütlediği düzenli bir şekilde amelin yapılıyor oluşu en etkili faktördür. Kişi bunları yaptıkça yetkinlik hissi artacak, böylelikle psikolojik sağlamlığı güçlenecektir.

Bu ay, benliği oluşturan önemli unsurlardan biri öz yeterliktir, dedik. Öz yeterlilik nedir, nasıl gelişir, kişi kendini yeterli hissettiğinde hayatında ne gibi olumlu etkileri olur, yetersiz hissetmeye sebep olan ilişkisel tutumlar nelerdir ve yetersiz hisseden biri yetkinlik duygusunu nasıl geliştirebilir sorularına cevap aradık. Gelecek sayılarda görüşmek üzere...

---

ile Anne Baba Okulu. (2024, May 19). Övgü | Özgür Bolat ile Anne Baba Okulu 33. Bölüm (19 Mayıs 2024) [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=GBm0Q-WC_rA

İNSANIN SOBASI: ÖZ SEVGİ

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

Es-Selamu Aleykum Kıymetli Okurlar,

Gençlerle Muamele köşesinde ebeveynler olarak kendimizle olan ilişkimizi düzenlemeye kaldığımız yerden devam ediyoruz. Bu yolculuğumuzda geçtiğimiz sayılarda ebeveynlerin kendilerini olduğu gibi kabul etmelerine, güven verici bir ilişki içerisinde bulunmalarına, kendilerini değerli ve yeterli hissetmelerine odaklandık. Bu ay ise kişinin kendisini sevmesi, öz sevgi kavramını ele alacağız.

İnsanın temel psikolojik ihtiyaçlarından biri de yakınlık kurma, bağlanma ve ait hissetmedir. Bu ihtiyaçların temel dinamiğinde ise insan sevgiye ihtiyaç duyar. Sevgi dediğimizde önce sevilmeyi konuşmamız gerekir. Zira insan sevildiği gibi sever. Sevmeyi sevilmekle öğrenir. Sevilmek dediğimizde akla ilk gelen şey bebeğin ebeveyne gösterdiği sevgi içeren davranışlarıdır. Bebeğin ebeveynini görünce sevinmesi, gülümsemesi, kollarını ona uzatması, ağladığında ebeveyninin temasıyla sakinleşmesi ve benzeri birçok davranış buna örnek gösterilebilir. Yetişkinlerin dünyasına baktığımızda ise sevgi gösterme yeme içme gibi temel fizyolojik ihtiyaçların karşılanması olarak algılanmaktadır. Bundan dolayı çocuğunun her ihtiyacını karşılamak için kendini heba eden ebeveynler karşısında duygusal olarak sevilmediğini hisseden çocuklar görmekteyiz. Çünkü yiyeceğinden giyeceğine kadar hayatı boyunca ailesi her şeyini almıştır, fakat başının okşandığını hatırlamıyordur. Babasına en son ne zaman sarıldığımı bilemiyordur. Çok uzun zamandır anlaşılmadığını ve yalnız olduğunu hissediyordur. Ebeveynin sevmesi çocuğun sevildiğini hissetmesi için yeterli olmayabiliyor. Burada önemli nokta şu ki sevilme hissinin sadece fiziksel ihtiyaçların karşılanmasıyla oluşmaması, ebeveynin aynı zamanda sevilme davranışlarıyla da kişiye hissettirmesidir. İnsan sevildiğini farklı yollardan hisseder: Empati, korunma, rehberlik edilmesi, sakinleştirilme, şefkat görme, önemsenme ve benzeri. Sevilmek bir soba etkisi yaratır. Sanki içinizde bir soba varmış da sizi ta kemiklerinizden ısıtıyormuş gibi sıcacık hissedersiniz. Yetiştirilirken bunlarla büyüdüğümüzde sevilmeyi öğrenmiş oluruz. Zira ihtiyaç duyduğumuzda duygularımız anlaşılmış, yolumuzu kaybettiğimizde ebeveynimiz bize yol göstermiş, zorlandığımızda şefkat görmüş ve aile içinde önemsenmişizdir. Bunlar sayesinde sevildiğini hisseden

İnsan sevildiğini farklı yollardan hisseder: Empati, korunma, rehberlik edilmesi, sakinleştirilme, şefkat görme, önemsenme ve benzeri. Sevilmek bir soba etkisi yaratır. Sanki içinizde bir soba varmış da sizi ta kemiklerinizden ısıtıyormuş gibi sıcacık hissedersiniz.

kişinin beyninde yeni bağlantılar kurulur. Yeni bağlantılar demek hayata dair yeni inançlar demektir: "Ben seviliyorum." ifadesine dair hissettiğimiz inanç.

Bu olmadığında ise kişi sevilmediğine inanmaya başlar. Kişi duygusal olarak karşılık bulamaz ve büyük bir boşluk hissine kapılır ve beyinde fiziksel acı hissetmeye sebep olur. Sevildiğini hissetmeyen kişi derin bir yalnızlık ve huzursuzluk duygusu hisseder. Bir diğer yandan aşırı bağımsız davranan ve kimseye ihtiyaç duymadığını düşünen kişiler de sevilmemenin sonuçlarından birini yaşamaktadır. Veya kendi içindeki sevgisizlikle oluşan boşluğu diğer insanları razı ederek onlar için fedakârlıklar yaparak doldurmaya çalışan kişilerde uzun süreli sevgisizliğin etkisini görmekteyiz. İnsan bu acıyla baş edebilmek için savunma mekanizmaları geliştirir: Duygusal olarak tepkisiz olma, içine kapanma, ilişkiyi koparma, enerji düşüklüğü, paylaşımda bulunmama, ilişkilerden uzak durma vb.

Anne babalar olarak sevilmeme, yalnızlık ve boşluk hissi hissediyorsanız veya bahsettiğimiz savunma mekanizmalarını kendinizi yaparken buluyorsunuz iç çocuğunuzla konuşmanın vakti gelmiş demektir. O içinizdeki masum ve küçük çocuğa şefkatle yaklaşıp sevgiye dair neler hissediyor, neler düşünüyor bakmanız gerekmekte.

Sevildiğimi ne kadar hissediyorum? (Derecelendirebilirsiniz)		
"Ben seviliyorum." cümlesine inanıyor muyum?		
Yalnızlığı ne kadar hissediyorum?		
Hangi zamanlarda yalnız hissediyorum?		
Yalnızlık duygusuyla nasıl başa çıkıyorum?		
Küçükken sevildiğimi hissediyor muydum?		
Hangi zamanlarda sevilmediğimi hissediyordum?		
Ne yapılsaydı sevildiğimi hissederdim?		
Şu ân ne yapılsa sevildiğimi hissederim?		
Şu ân kendime nasıl davransam sevildiğimi hissederim?		

Bu soruları düşündüğünüzde kendinizle olan ilişkinizde kendinize ne kadar sevgi duyduğunuzu ve sevgi kavramıyla olan geçmiş yolculuğunuzu keşfetmiş olacaksınız. Öz sevginin şu ânki hayatımızda ilişkilerimizi ciddi bir şekilde etkilediğini göz önüne alırsak kendimize duyduğumuz sevgiyi de iyileştirmeye gitmemiz gerektiği bir gerçek olarak önümüzde durmakta. Kişi kendisini yeteri kadar sevdiğinde bu önce kendisine daha sonra ilişkilerinde olumlu değişimlere vesile olacaktır. Bu noktada genç evlatlarınızla olan ilişkilerinizde sevgi iyileştirici bir rol oynayacaktır.

Bir çocuğun duygusal yönden neye ihtiyaç duyup duymadığını, ne hissedip hissetmediğini, hangi davranışlara ihtiyaç duyduğunu en iyi anne babalar bilebilirler. İçinizdeki küçük Zeynep'i, küçük Mert'i önce gözünüzde canlandırın. Daha sonrasında bu küçük çocuğun özellikle duygusal yönden neye ihtiyacı olduğunu düşünün. O küçük çocuk artık sizin yanınızda ve neye ihtiyacı olduğunu biliyorsunuz. Onun ihtiyaçlarını karşıladıkça genç evladınızın da ihtiyaçlarını rahatlıkla karşıladığınızı göreceksiniz, Allah'ın izniyle.

Bu ay insanın kendisiyle olan ilişkisinde sevgi kavramını ele aldık. Sevgi denildiğinde sevilme duygusunun öneminden, insanın nasıl sevildiğini hissedebileceğinden ve sevildiğini hissedemeyen insanların neler yaşadığından bahsettik. Yazımızın sonunda kendi içinizdeki o küçük çocukla konuşarak öz sevginizi geliştirebileceğinizi sizlere aktardık. Gelecek sayıda görüşmek üzere, sevgiyle kalın...

YAPAY ZEKÂNIN KARANLIK YÜZÜ: GÖZETİM TOPLUMU

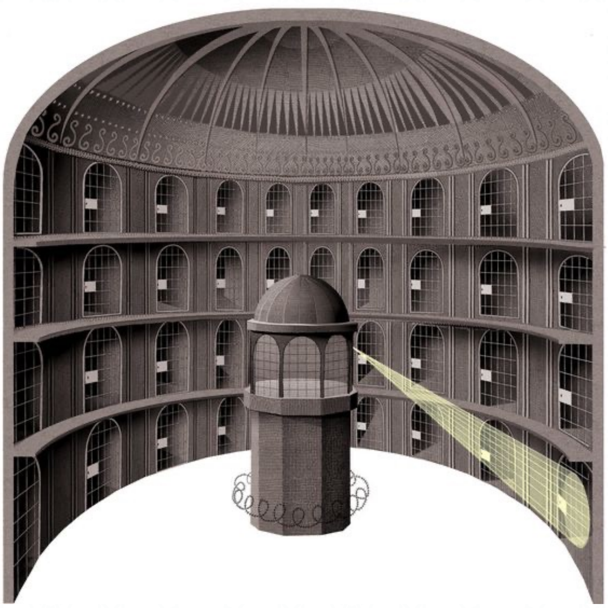
Sultan Amed YAŞAR

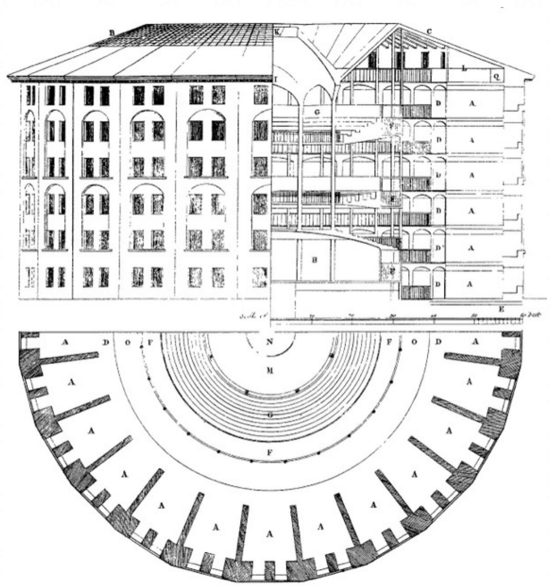
Hamd, görünen ve görülmeyenlerin bilgisine sahip olan Allah'a; salât ve selam, insanlığın en güzel rehberi olan Resûl'üne olsun.

Modern çağın hızlı yükselişi, teknolojiyi hayatımızın ayrılmaz bir parçası hâline getirdi. Bu süreçte insanoğlu, bilginin ve inovasyonun cazibesine kapılarak kendini kuşatan bir ağ inşa etti. Foucault'nun meşhur Panoptikon kavramının dijital dünyaya bir iz düşümü gibi olan bu yeni düzen, bireylerin mahremiyetini tarihte eşi görülmemiş bir şekilde tehdit etmektedir. Artık bireyler, görünmez gardiyanlar tarafından izlenen birer dijital mahkûm gibi yaşamaktadır. Bu yazımızda, teknolojinin karanlık yüzünü gün ışığına çıkarmaya çalışacak, var olan bazı teknolojik tahribatlardan bahsedeceğiz, inşallah.

Dijital panoptikon

Foucault, Panoptikon modelini merkezdeki bir gözetleme kulesi etrafında tasarlanan bir hapishane olarak tarif eder. Bu tasarım, mahkûmları sürekli gözetlendikleri duygusuyla disipline eder. Dijital çağda ise bu model, telefonlarımız, bilgisayarlarımız ve güvenlik kameralarıyla her birey için gerçek bir tehdit hâline gelmiştir. Artık gözetim yalnızca duvarlarla çevrili hapishanelerde değil; sokaklarda, sosyal medya platformlarında ve her tıklamada internette karşımıza çıkmaktadır. İnsanların sürekli olarak kendilerini gözetimde hissetmelerini sağlama çabası güdülmektedir. Bu sistemlerin günümüzde karşımıza nasıl çıktığına bir göz atalım.

Dijital panoptikonun bileşenleri

Yüz Tanıma Teknolojileri

Alışveriş merkezlerinden havaalanlarına kadar hayatın her alanına yayılan yüz tanıma sistemleri, bireylerin birçok hareketini kaydeden bir gözetim ağı oluşturdu. Örneğin dijital panoptikonun en somut uygulamalarından biri, Çin'de

Konum takibi, hem bireysel hem de içtimai düzlemde özgürlüklerin sınırlandırılması riskini taşımaktadır. Teknolojinin bu güçlü aracının, bilinçli bir şekilde kullanılmadığında, modern dünyanın dijital bir kelepçesi hâline evrilebildiğini görmekteyiz. Bu nedenle, bireyler konum hizmetlerini yalnızca gerektiğinde açmalı ve mahremiyetlerini korumak için proaktif davranmalıdır.

kullanılan **Sosyal Kredi Sistemi**'dir. Bu sistem, bireylerin sosyal ve ekonomik davranışlarını sürekli gözetim altında tutar, belirli kurallara uymalarını teşvik eder. Mesela kamu alanında kurallara uymayan, borçlarını ödemeyen ya da "uygun görülmeyen" davranışlarda bulunan kişiler, şu gibi toplumsal yaptırımlarla karşılaşabilir:

- Seyahat yasağı
- Destek, kredi ya da borç talep etme skoru
- Eğitim ve iş fırsatlarından mahrum bırakılma
- İçtimai hayat içinde ötekileştirilme/kodlanma

Bu çarpık sistemler, bireylerin sürekli kontrol altında olduğu ve davranışlarını düzenlemek zorunda kaldığı bir ortam var eder. Böyle bir yapının, maneviyatın yok edilmesine, korku kültürüne ve toplumsal tek tipleşmeye yol açacağı açıktır. Sosyal Kredi Sistemi, panoptikonların dijital bir versiyonunu gözler önüne sermektedir.

Ayrıca bu tarz sistemler, insanların günlük yaşamını yönetmenin bir aracı hâline de gelmiştir. Adaletin tam tesis edilmediği ülkelerde yüz tanıma/biyometrik tarama teknolojileriyle, şahıslara rahatlıkla neredeyse her ülkede sorun çıkarabilecek ulusal "tahdit kodları" atanabilmektedir. Böylece fertleri bir nevi dijital bir duvarla hapsetmiş, yaşamlarına ise kısmen bir hudut koymuş oluyorlar.

Konum Takibi

Konum hizmetleri, hayatımızı kolaylaştıran pek çok avantaj sunuyor gibi görünse de perde arkasında dijital dünyayı bizim adımlarımızla dolduran bir gözetim ağı örüyor. Telefonlarımız, sinyaller sayesinde o ân nerede olduğumuzu, ne kadar süreyle orada kaldığımızı ve hangi rotaları izlediğimizi kaydediyor. Telefonunuzu kapatsanız bile bu veri aktarımı kısmen devam etmektedir. Şimdi teknoloji devlerinin bizleri neden batarya çıkar tak derdinden kurtardığını (!) daha iyi anlayabiliyoruz, değil mi?

Konum takibi, cihazlarımızın GPS, Wi-Fi ve hücresel ağlardan gelen verileri birleştirerek ortalama bir yer tespiti yapmasıyla gerçekleşir. Harita uygulamaları, restoran önerileri ya da trafik bilgileri gibi günlük yaşamı kolaylaştıran hizmetler, bu verilere dayanır. Ancak bu hizmetlerden faydalanırken farkında olmadan bir gözetim sisteminin parçası hâline de gelebiliyoruz. Tam olarak istenen de budur. İki basit örnek verelim:

- **Rota önerileri:** Hangi tür vasıtayla seyahat ettiğiniz, ne sürede nerede kaldığınız ve ne tarz rutinlerinizin olduğunu kayıt altına almaktadır. Böylece kişilerin aylık, yıllık bazı rutinlerini denetleyen bir sistem oluşturmak istenmektedir. Ev ya da iş yerinizle ilgili veriler kayıt altındadır.

- **Trafik uygulamaları:** İzlediğiniz yollar kaydedilerek trafik yoğunluğu hakkında bilgi sağlanır. Ancak bu bilgiler, yine bir bireyin günlük rutinlerini ve alışkanlıklarını anlamak için de kullanılabilir.

E-ticaret ve teknoloji devleri, konum verilerini reklam kampanyalarını hedeflemek ve kullanıcı deneyimini kişiselleştirmek için kullanır:

- **Anlık reklam bildirimleri:** Bir mağazanın yakınından geçtiğinizde o mağazanın uygulaması, size ânlık bildirimler göndererek alışveriş yapmanız için teşvik edebilir. Bununla birlikte bu tür taktikler, bireyleri sürekli bir tüketim döngüsüne sokabilir ve davranışlarını manipüle edebilir/etmektedir.

- **Temel ihtiyaçlara duyarlılık:** Telefonunuzda açık kalan bazı alışveriş uygulamaları, temel bazı kelimeleri arka planda karşılığı olan, eğitilmiş bir algoritmayla süzgeçler. Bu kelimeler genelde, "... ihtiyacım var." ya da "Bir tane ... alacağım." tarzındaki tümcelerde geçen nesneleri yapay zekâ teknolojisiyle cımbızlayarak size reklam gönderir. Bu da esasında yine kişi hakkında bir veri toplanması ve kişinin dijital bir vesveseye maruz kalmasıdır diyebiliriz.

Devletler açısından konum takibi, özellikle güvenlik ve kamu düzeni gerekçesiyle büyük bir veri kaynağıdır. Ancak bu sistemler, bazen bireylerin temel haklarına müdahale edecek şekilde kullanılabilinmektedir.

- **Göçmen analizleri:** Devletler, yasa dışı göçmenlerin izini sürmek ve sınır güvenliğini sağlamak için konum takibi teknolojilerini kullanmaktadır. Özellikle sınır geçişlerinde, biyometrik taramalar ve telefon konum bilgileriyle bireylerin hareketlerini takip eden sistemler devreye sokulmaktadır. Ancak bu tür uygulamalar, genelde insan hakları ihlalleri ve göçmenlerin mahremiyetine müdahale bağlamında bir eleştiri olarak tekrar onlara dönmektedir. Çoğu zaman kaçak geçişleri tespit etmek için gözetim dronları ve telefon sinyalleri kullanılmaktadır. Bu sistemler, bireylerin özgür hareket etme hakkını kısıtlayan bir kontrol aracı olarak tartışılmaktadır.

• **Dijital Pasaportlar:** Covid-19 pandemisi döneminde, bulaşı önlemek amacıyla geliştirilen uygulamalar, bireylerin sağlık durumlarıyla birlikte nerede olduklarını kaydetmekteydi. Korona sonrası HES (Hayat Eve Sığar) kodunuz yoksa otobüs, tren, uçak yolculuğu bile yapılamıyordu. HES için ise uygulama ve konum bilgisi şart koşuluyordu. Bu da ciddi manada hem bireysel hem de toplumsal anlamda kişi-topluluk-konum korelasyonundan anlamlı veriler çıkarmak demekti.

• **Önleyici Polislik:** Devletler, potansiyel suçların önlenmesi amacıyla konum takibi teknolojilerinden yararlanır. 'Önleyici polislik' adı verilen bu yöntemle, bireylerin geçmiş hareketleri ve kalabalık alanlardaki davranışları analiz edilerek suç işleme riski taşıyan kişiler önceden tahmin edilmeye çalışılır.

Örneğin İngiltere'nin bazı şehirlerinde kullanılan yapay zekâ destekli suç önleme sistemleri, belirli bir bölgede sıkça bulunan bireylerin davranışlarını analiz eder. Bu veriler, gelecekteki suçları tahmin etmek için istihbarat tarafından kullanılır. Ancak bu sistemler, yanlış kararlarla bireylerin gereksiz yere izlenmesine, hapsedilmesine ve mahremiyetinin delinmesine yol açmaktadır. Her bireye potansiyel bir suçlu gözüyle bakıldığından, paranoyak bir devlet/kolluk teşkilatını da inşa etmiş oluyorlar.

Konum takibi, hem bireysel hem de içtimai düzlemde özgürlüklerin sınırlandırılması riskini taşımaktadır. Teknolojinin bu güçlü aracının, bilinçli bir şekilde kullanılmadığında, modern dünyanın dijital bir kelepçesi hâline evrilebildiğini görmekteyiz. Bu nedenle, bireyler konum hizmetlerini yalnızca gerektiğinde açmalı ve mahremiyetlerini korumak için proaktif davranmalıdır. Bu konuda gerekli ek araştırmaları yapmalı, konum bilgisine dair verilerimizi ara sıra gözden geçirmeli, gereksiz veri ve çerezleri temizlemeliyiz.

Gözetim toplumu ve İslami bakış açısı

Gözetim toplumları, bireyin mahremiyetini kontrol altına almak adına inşa edilen dijital bir kafes gibidir. Sürekli izleniyor olma hissi, bireyleri yalnızca davranışlarını kontrol etmeye değil, aynı zamanda düşüncelerini sansürlemeye de zorlamaktadır. İslam ise bireyin mahremiyetini kutsal bir hak olarak görmüş ve bu hakkı korumayı kullarına bir görev olarak yüklemiştir. Zira mahremiyet, insan onurunun bir tezahürüdür.

"Ey iman edenler! Kendi eviniz dışındaki evlere izin almadan ve ev halkına selam vermeden girmeyin. Bu, sizin için daha hayırlıdır. Umulur ki öğüt alırsınız."[1]

Bu İlahi mesaj, yalnızca fiziksel bir mahremiyeti değil; bireyin düşünce ve inanç dünyasını, özel hayatını ve sırlarını da koruma altına alır. Ancak modern gözetim toplumları, bu hakları sistematik bir şekilde ihlal ederek bireylerin manevi hanelerine âdeta zorla girmektedir.

1. 24/Nûr, 27

Gözetim toplumlarında bireyler sürekli kontrol altındadır. Kendilerini "koruma" bahanesiyle özgürlüklerinden vazgeçmeye zorlanır. Mahremiyetten mahrumlardır; gözlemler ve veri toplama yoluyla özel alanları daraltılır. Psikolojik baskıya maruz bırakılırlar; sürekli izleniyor olma hissi, insanları kendi iradeleriyle değil, sistemin istediği gibi davranmaya iter.

Yine İslam'da, hiç kimse başkasının maddi hanesi olan evini ya da manevi hanesi olan gönlünü/niyetini araştıramaz, casusluk yapamaz:

"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının! Çünkü zannın bir kısmı (dahi) günahtır. Tecessüs etmeyin/birbirinizin özelini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın/arkasından konuşmayın. Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemeyi ister mi? (Nasıl da) tiksindiniz! Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[2]

Bu ilke, insanların yalnızca dış görünüşüne ya da davranışlarına değil, kalplerindeki niyetlerine dahi şüpheyle yaklaşmama gerekliliğini vurgular. Gözetim toplumları ilkesel değil, fırsatçıdır/menfaatçidir. Bireylerin tüm dijital ve fiziksel hareketlerini izleyerek, zannı ve tecessüsü bizatihi bir sistem hâline getirmiştir!

Gözetim toplumunun çarpıklıkları

Gözetim toplumlarında bireyler **sürekli kontrol altındadır.** Kendilerini "koruma" bahanesiyle özgürlüklerinden vazgeçmeye zorlanır. **Mahremiyetten mahrumlardır;** gözlemler ve veri toplama yoluyla özel alanları daraltılır. **Psikolojik baskıya maruz bırakılırlar;** sürekli izleniyor olma hissi, insanları kendi iradeleriyle değil, sistemin istediği gibi davranmaya iter.

Bu çarpık düzen, bireylerin yalnızca özgürlüklerini değil, insana yaraşır şekilde yaşama hakkını da ellerinden alır. Halbuki İslam, insanı yeryüzünün halifesi kılmış ve ona, yalnızca Allah'a hesap vereceği bir yaşam alanı bahşetmiştir. Allah (cc) insanın donanımını; kötülüğü gördüğünde manevi bir bariyer, salih amelleri gördüğünde yaşama ve yayma dinamiğiyle süslemiştir. Tekrar fıtrata, Rabbimize verdiğimiz söze dönmemiz gerektiği aşikârdır.

Dünyada var olan hiçbir teknolojik evrim ya da mekanik devrim İlahi yasalara galebe çalamaz, onları sınırla-

2. 49/Hucurât, 12

yamaz. Zira ancak Yaratan her şeyin künhünü bilir ve gerçek bilgiye sahip olan ancak söz söyleyebilir. İnsanlığın, dünyanın sonunu anlatan bir Kitab'ın kanunları hiç bugünden habersiz olabilir mi? Hâşâ! İlahi kanunlar (şeriat) ve Allah korkusu (takva) tüm bu zikrettiğimiz beşerî kanunların ve insani gözetimlerin üstündedir ve hiç şüphesiz daha azizdir. Hem kişiliği hem toplumu ihya eder, onurunu korur hem de dünya ve ahiretini inşa eder. Rabbinin (cc) sonsuz rahmetine talip olur. Gönlü bizzat Allah (cc) tarafından korunur. Hiçbir gözetim toplumunun ya da toplum mühendisliğinin tuzağına düşmez bir konuma yükselir: kalbini/iradesini/aklını korumuş olur. Zira Allah'ın (cc) iradesi tüm irade ve muratların üstündedir! Bize düşen davete icabet etmektir:

"Ey iman edenler! Sizleri, size hayat verecek şeylere davet ettiğinde Allah'a ve Resûl'e icabet edin. Bilin ki Allah, kişiyle kalbi (düşünceleri) arasına girer. Ve muhakkak (diriltilip), O'nun huzurunda toplanacaksınız."[3]

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), 'Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalbimi dinin üzere sabit kıl.' demeyi çokça yapardı.

Bunun üzerine O'na, 'Ey Allah'ın Resûlü! Sana ve getirdiğin şeriata inandık. Bu durumda hâlâ bizim hakkımızda korkuyor musun?' dedim.

Allah Resûlü de (sav) şöyle dedi: 'Evet, çünkü kalpler Allah'ın iki parmağı arasındadır, onları dilediği şekilde evirip çevirir.' "[4]

Burada not edemediğimiz daha birçok konuda verilerimizin toplandığına şahit olmaktayız. Özellikle giyilebilir cihazlarla; kalp atışlarımız, korku ânındaki tansiyon değerimiz, aramalarla tespit edilen zaaflarımız, alışverişle açığa çıkan tarzımız, siparişlerle yiyecek ve içecek tercihlerimiz, mal varlığımız, nereye para aktardığımız veya günlük/aylık rutinlerimiz hakkında daha da çok veri elde edilmek isteniyor. Sonra mali verileri diğer bankalarla; teknoloji firmalarıyla, alışveriş şirketleriyle... takas ederek daha da geniş bilgi ağı elde etmekte ve kendilerince kolektif bir çalışma ortaya koymaktalardır. Zira günümüz dünyasının dinî inanışı kapitalizmdir. Özgürlük, eşitlik, adalet naraları atanların, verileri ilk elden satanlar olduğuna da şahitlik ettiğimiz bir devirdeyiz maalesef.

Rabbimizden (cc) dileğim bizleri ve neslimizi koruması, yeni çağın teknolojik tuğyanından bizleri muhafaza etmesidir. Her nimette olduğu gibi yapay zekâ alanında da bizleri güzellikleriyle faydalandırıp şükrü; kötülüklerinden uzaklaştırıp içtinabı kolaylaştırsın!

Bir sonraki yazımızda görüşmek dileğiyle...

3. 8/Enfâl, 24
4. Tirmizi, 2140

Osman SADIKOĞLU

الملك/EL-MELÎK

El-Melik/El-Mâlik/El-Melîk, navên ji Esmaû'l Hûsna ne. Ev nav ji koka “me-le-ke/mûlk” çêbûyî ye. Ev kok tê ser maneya hêzdarî û tendûristîya tiştekî. Ji ber vê yekê di nava Ereban de ji tiştên zêde bihêz û qûwwet re ji vê kokê nav çêdikin. Ji serwerî û hakimîyetê re “mülk” tê gotin. Tiştên ku di bin rayedarî û teserrûfa însan de ne re jî wek “mûlk” tê navandin. Lewre însan bi tiştên ku xwedîyê wan re ve dibe xwedî hêz û qûwet.

Di Qûr'ana Kerîm de ji bo Allah (ac) sê navên ji vê kokê çêbûyî tê bikaranîn:

El-Melik, di pênc (5) ayetan de dibore.

El-Mâlik, di du (2) ayetan de dibore.

El-Melîk, di ayetek (1) de dibore.

Navê **El-Melîk** tê ser vê maneyê: Allahê xwedîyê mûlk/hakimîyet/serwerî ya mutleq û di mûlkê xwe de li gorî daxwaza xwe teserûfê dike.

Însan bi gelemperî însanên weke xwe ji xwe re dost digire. Gelek caran jî di van dostanîyan de dişehite. Dostanîya pirên însanan dişibe wî kesê ku li ber xeniqandinê ye û xwe bi yekî ve digire ku ew bixwe jî dixeniqe. Birastî ji du kêmasîyan tiştekî kamil dernakeve. Du çewtî rastîyek nakin. Lê dostanîya Allah ji bo însan dewlemendîtî ye. Allah navê xwe yê El-Melîk bibîr dixe û dibêje ji bo xwe bitenê min dost bigirin.

Tecellîyên Navê El-Melîk û Berpisîyarîyên Wê Ya Li Ser Me û Exlaqgirtina Pê

1- Tecellîyên Navê El-Melîk

Heyîn, bi tevahî milkê Allah (ac) e. Allah (ac) di milkê xwe de xwedîyê otorîteya mutleq e. Her tişt li ber ezamet û sel-taneta wî sitûxwar e. Di nava heyînê de tiştekî ku ne milkê wî be û tiştekî ku navê wî yê El-Melîk tecellî nekiribe tûne.

قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَٓاءُ وَتَنْزِعُ
الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَٓاءُۘ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَٓاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَٓاءُۜ
بِيَدِكَ الْخَيْرُۜ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ تُولِجُ الَّيْلَ
فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِۘ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ
الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَٓاءُ
بِغَيْرِ حِسَابٍ

“Bibêje: “Ya Allahê min ê xwedîyê milk! Tu ji kî re bixwazî milk didî wî û ji kî jî bixwazî milk jê distînî. Û kî bixwazî wî

Kesê misilman divê bibe melîkê mal û milk, nebe evd û koleyê wê. Kesê ku bibe malike milk, wê dike beşeke evdîtîyê û bi wê nêzî Allah dibe û bi mumînan re jî dibe bira. Ew kesê bibe evd û koleyê mal û milk di heman demê de ji Allah dûr dibe û dilê wî ji mumînan jî sar dibe.

(kesî) azîz dikî û kî jî bixwazî wî zelil dikî. Xêr di destê te de ye. Bi rastî tu li ser her tiştî qadir î. Tu şevê dixî nava rojê û rojê jî dixî nava şevê. Ji mirîyan zindîyan û ji zindîyan jî mirîyan derdixînî. Û tu ji kî re bixwazî bêhisab riziq didî wî."[1]

Ayet, serwerîya mutleq nisbetê Allah (ac) dike. Nexwe ev pesinandinek e. Kesê mûmîn dema bixwaze Rabbê xwe bipesnîne bila bi vê sifetê bipesnîne.

تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَٓاءُ...

"...Tu ji kî re bixwazî milk didî wî..."

Allahê El-Melîk, ji evdên xwe ji kî re bixwaze milk dide wî. Ew kesên ku serwerî û dewlemendî û meqam ji wan re hatîye dayîn tê vê maneyê ku navê El-Melîk li ser wan tecelli bûye.

وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَٓاءُ

"...Ji kî bixwazî milk jê distînî..."

Ew kesê ku jê re qet tu milk nehatibe dayîn an jî ew ên ku milk ji destên wan hatibe sitendin jî tê maneya ku navê El-Melîk li ser wan tecelli bûye.

وَتُعِزُّ مَنْ تَشَٓاءُ

"Û kî bixwazî wî (kesî) azîz dikî..."

Li gorî pirên însanan zêdebûna milk (mal û milk û meqam) dibe wesîleya îzzetê. Dibêjin ku ew kesê Allah (ac) mal û milk dayê serdest e û ew ên bêpar in jî zelîl in. Lê belê bi zikirkirina milk û îzzetê/serdestîyê ya bi cudahî Allah (ac) vê ramanê betal dike. Rêyên ku Allah (ac) evdê xwe digihîne îzzetê pir zêde ne. Allah (ac) ji kî re bixwaze wî bi mal an bi heya û xweşrêwiştîyê an bi teqwayê an bi îstîxnayê (rûmeta nexwestina tiştekî ji tu kesî) an bi îlim azîz û serdest dike. Lewre ew, El-Azîz e. Îzzet bitevahî li cem wî civandî ye.

وَتُذِلُّ مَنْ تَشَٓاءُ

"...kî jî bixwazî wî zelil dikî."

Dîsa tecellîya navê El-Melîk e ku Allah (ac) evdê xwe zelîl bike an jî pêşî wî serdest bike û paşê zîlletê pê bitamîne. Mirovekî di nava însanan de pir bê hezkirin û paşê bibe yekî wisan ku ji hêla însanan ve dibe yekî nefretkirî an mirovekî dewlemend dibe ku bibe xîzan an werzîşkarekî/sporvanekî sax paşê bibe ketî.

بِيَدِكَ الْخَيْرُۜ

"Xêr di destê te de ye...

Dixwaze madî an manewî be hemû xêrên di jiyana însan de tecellîya navê El-Melîk ya Allah e (ac). kesê ku muhtacê xêrê ye divê bi hemû kesayetîya xwe berê xwe bide Allah (ac).

اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ قَد۪يرٌ

"Bi rastî tu li ser her tiştî qadir î."

Ev hevok îşareta wê ye ku qudreta Allah (ac) her tiştî dorpêç kiriye. Di milkê wî de çi bivê ew dibe. Qet tu tişt nikare wî aciz bihêle.

2- Ferqa Di Navbera Milkê Allah (ac) û Ya Ku Ji Însan Re tê Dayîn De

Milkê Allah (ac) milkekî heqîqî ye ku navê El-Haq hevalrêtîya wî dike. Tê de kêmîtî û zewaltî tûne. Lê belê milkê însan milkekî mecazî ye. Destpêkeke wê milkê heye û dê rojekî bidome. Însan, qet tu car nebûye melîkekî heqîqî û nabe jî...

Milkê Allah (ac) ji hemû kêmasîyan mûnezzeh e. Allah (ac) li dinya û li axîretê jî xwedîyê milk û melekût e. Ew "Malikê yewmû'd-dîn" e.

اَلْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِۜ

"Wê rojê serwerî/hakimîyet aîdê Allah e..."[2]

Ev ayet ji bo wan kesên bi mal û milkên ji wan re hatîye dayîn bitir dibin û li ser rûyê erdê bi neheqî qûretî dikin re hişyarîyek e. Dê li axîretê her kes teslîmê milkê wî bibe û ji banga wî re serî bitewîne.

Allah (ac) di milkê xwe de li gorî daxwaza xwe teserûfê dike. Milkê Allah (ac) bêdawî ye. Her heye û dê her hebe jî. Lê belê milkê însan weke hebûna însan bixwe bihorbar e. Muheqeq dê rojekî biqede. Ev qedandin an bi mirina însan e an jî Allah (ac) wek îmtîhan ji destê wî distîne.

1. 3/Al-i İmran, 26-27

2. 22/Hecc, 56

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ بَاقٍۜ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذٖينَ صَبَرُٓوا اَجْرَهُمْ بِاَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Yên li cem we (metaên dinyayê) diqede. Lê ew ê li cem Allah baqî ye. Bêguman em ê xelata sebirvanan bi kar û kirinên wan ên herî xweşik bidin wan."[3]

Ew kesên Allah (ac) milk daye wan du sinif in:

1. Ew kesên ku piştî mirina xwe mal û milkên xwe li pey xwe dihêle.

2. Ew kesên hêj li heyatê ne mal û milk ji destê wan çûye, îflas kirine.

Bêdawîtîya milk, bitenê ji bo Allahê rabbê aleman axaftina mijarê ye. Milkê Allah (ac) bêsînor e, bi dayînê naqede. Li gorî rîwayeta Ebû Zerr El-Xifarî, Rasûlullah (ass) ji Allah (ac) vê hedîsa qûdsî neqil kiriye:

"Gelî evdên min, pêşî û paşîyên we yên ji cin û însanan li cihekî bisekinin û ji min bixwazin û ez daxwaza her yek ji we bê kêmasî bidim ev rewş dîsa ji ya li cem min/ji xezîneya min qet tu tiştekî kêm nake. Enceq derzîya ku bi behrê ve tê noqkirin jê çi kêm bike dê ew qas kêm bike."[4]

Milkê Allah (ac) bêsînor û bêdawî ye. Lê belê mal û milkê însan mûweqet e. Çiqas xerc bike ew qas zû diqede. Însan dema dibîne ku bi xerckirinê malê wî diqede dest bi bexiltîyê dike. Bexîltî afata dewlemendîtîyê ye. Kesê bixwaze ku milkê xwe bi dewlemendîtîyeke bêdawî bigûherîne bila fîsebîlillah înfaq bike. Lewre Allah (ac) şûna her malê ku tê înfaqkirin bi ya bixêrtir tije dike. Wekî din malê ku tê înfaq kirin veberhênaneke/ramedaneke axîretê ye. Ew mal û milkê fanî dibe nîmetên cennetê ya bêdawî.

Her çi tiştên xûya û nexûya, yên diyar û nediyar bitevahî milkê Allah e (ac). Hetanî wisan ku Allah (ac) malikê hest û ramanên însan e jî. Lê belê tiştê ku însan li ser wan malik e bitenê ew tişt in ku xûya û diyar in. Di vê mijarê de mînaka herî xweşik qelb e. Belê, qelb di nava bedena însan de ye le belê ne milkê wî ye. bi her awayî di bin teserûfa Allahê El-Melîk de e.

وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ وَاَنَّهُٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ...

"...û bizanibin ku bi rastî Allah dikeve navbera mirov û (fikr û ramanên) qelbê wî..."[5]

Mirov, dema ku vê heqîqetê îdraq dike êdî bi hemû kesayetîya xwe bi bal Allah (ac) ve beralî dibe. Eger Allah (ac) qelbekî ji rêşaşîtîyê biparêze çiqas kesên li ser rûyê erdê ji bo averêkirina wî bicivin û bixebitin jî dê nikaribin wî averê bikin.

Tecellîya navê El-Melîk yek jî ev e ku Allah (ac) mal û milk dide însan. Mal û meqam û meslek/karbendî û hûner û rayedarî û serwerî... Evana hemû milk in û her yek ji wan îmtîhanek e. Bi rastî îmtîhana bi milk, îmtîhaneke herî dijwar e. Lewre gelek kesên herî qenc û salih bixwe jî di vê îmtîhanê de an lingê wan terpilîye an jî winda kirine. Rasûlullah (ass) jî di vê mijarê de der heqê ûmmeta xwe de bi endîşe bû.

Amr b. As (ra) wiha rîwayet kiriye:

"Rasûlullah (ass) rojek ji eshabîyên xwe re wiha got:

'- Dema Îran û Bîzans bê fetihkirin hûn ê bibin qewmekî çawa?' Abdurrahman b. Awf (ra) wiha got:

– Ya Rasûlullah, wê demê tiştê ku Allah (ac) li me emir kiriye em ê bikin. Rasûlullah (ass) wiha got:

– Tiştekî din tûne bû? Berevajî hûn ê der heqê mal de bi hev re bikevin reqabetê. Paşê hûn ê ji hevdu bihesidin û berê xwe ji hevdu vegerînin. Axir hûn ê ji hevdu kift û nefret bikin (bi hestên biratîyê nêzî hev nabin)."[6]

Ev, ji bo eshabîyên xwe hişyarîya Rasûlullah (ass) bû. Piştî wefata Rasûlullah (ass) eshabîyan cîdîyeta vê meseleyê hêj çêtir fêm kirin. Di vê mijarê de em vêya fêm dikin; eger Allah (ac) milk dabe yekî ji we zanibin ku dê hûn bi vê milkê bên îmtîhankirin. Bizanibe ku lingên gelek însanên qenc û salih li dij vê îmtîhanê şemitîye. Vê heqîqetê zanibe da ku tu hişyar û baldar bibî û xwe bi Allah (ac) biparêzî û jê alîkarî daxwaz bikî. Dîsa zanibe ku di vê îmtîhanê de dibe ku tu bibî Ebû Bekr an jî Qarûnê dewra xwe.

Pîvanên Der Heqê Milk De

Her cûreya milk, nayê wê maneyê ku ji însan re xêr e. Dibe ku Allah (ac) bi navê xwe yê El-Melîk mirovekî bike rayedar û dewlemend û bigihîne derawayekî rêzdar. Yanê wî kesî bi milk îmtîhan bike. Li gorî zahir ji wî kesî re pir nîmet hatîye dayîn. Lê belê divê ku ev tiştê hanê neyê ji bîr kirin ku her xweşîya ji însan re tê dayîn ji bo wî an nîmet e an jî îstîdrac e.

Nîmet ew e ku Allah (ac) li dinyayê û axîretê evdê xwe dirizqîne û wî digihîne rahmet û îhsana xwe.

Îstîdrac jî ew e ku; di muqabilê dilkurmîtîya mirov de kemînçêkerîya Allah e (ac). Li gorî zahir ew dibêje qey nîmet jê re hatîye dayîn. Lê di heqîqetê de ne nîmet e, wesîleya nêzkirina ezabê ye.

Herwiha em ê çawa zanibin ku milkê di destê me de di heqîqetê de nîmet e an îstîdrac e? Rasûlullah (ass) pîvana wê diyar kiriye:

3. 16/Nahl, 96
4. Muslîm, 2577; Tirmizî, 2495; Ahmed, 21367
5. 8/Enfal, 24
6. Mûslîm, 2962

“Eger hûn bibînin digel masîyetên wî tiştên hez jê dike ji mirovekî re bê dayîn zanibin ku ev îstîdrac e.”[7]

Rizqekî ku ji me re hatîye dayîn eger me nêzî Allah (ac) bike û amelên me yên salih zêdetir bike û hizûr û îtmînan bide qelbê me ew, nîmet e.

Nexêr, eger me bi bal îsyanê ve bikişkişîne û bibe sebebê bêşikirdarîyê û bêaramîtîyeke manewî bide, ha ew jî îstîdrac e. Ligel zêdebûna îsyanê eger nîmet jî zêde bibin ev jî îstîdraca herî bi taloke ye.

Bîranîna xwedîyê milk ji bo însan xêr e, jibîrkirin jî şer e. Bîranîna nîmetan ji Allah e (ac). Ji bîr kirina nîmetan jî ji şeytan e. Eger mirovek xaliq û xwedîyê wê milka ku jê re hatîye dayîn pir bibîr bîne fêm dibe ku ew li ser xêrê ye. Eger xwedîyê milkê jibîr bike ev jî tê ser vê maneyê ku ew kes noqî şer bûye. Tu xwedîyê milkê nas nekî û jê re şikur nekî dê şeytan berê te bi bal rêşaşîtîyê ve bide û tu yê bibî ji zîyankaran.

Tiştê ku însan rûmetdar dike teqwa ye, ne mal û milk e. Însan li îndallah bi aqîda tewhîdê û bi îbadeta li ser sûnneta Rasûlullah (ass) û bi teqwayê bi qedr û rûmetdar e. Ji xeynî vê pîvaneke din tûne. Neseba wî an derawaya/statûya wî an ûmrê wî an zêdebûna mal û minalên wî, mirov ne rûmetdar û ne jî bêqîmet dike. Lewre milk, hevgirêdayîya jiyana dinyayê ye û tiştekî têkildara wê ye. Qet tu qîmeta dinyayê li îndallah tûne, hetanî qîmeta milk ku ew jî metaên dinyayê û tabiê wê ye.

Li gorî rîwayeta Sehl b. Es-Saîd (ra), Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

“Eger bi qasî perikê mêşekî jî qîmeta dinyayê li cem Allah (ac) hebûna ji wê qûrtek av jî bi kafiran ne dida vexwarin.”[8]

Heke tu nebî xwedî û hakimê milk, dê milk li ser te bibe hakim û xwedî! Hezkirna mal û milk, hezkirineke fitrî ye. Allah (ac) vê hezkirinê di fitreta însan de bi cih kiriye û di heman demê de kiriye wesîleya ceribandinê.

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَٓاءِ وَالْبَن۪ينَ
وَالْقَنَاط۪يرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ
الْمُسَوَّمَةِ وَالْاَنْعَامِ وَالْحَرْثِۜ ذٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَاۚ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاٰبِ

“Ji însanan re hezkirina şehewatan (bi taybetî) jinan û zarokan û lod bi lod komkirina zêr û zîvan û hespên rewan û (pez û) dewaran û çandî û zevîyan hatîye xemilandin. Evana metaên (bihorbar ên) heyata dinyayê ne. Lê vegera xweşik (ku nîmetên heqîqî û bêdawî hene) li îndallah/li cem Allah e.”[9]

7. Ahmed, 17311
8. Tirmizî, 2320; Ibnî Mace, 4110
9. 3/Al-i Îmran, 14

Enes b. Malik (ra) rîwayet dike ku Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

“Eger newaleke bi zêran dagirtî ya mirovekî hebûna, dê newalekî din ya bi zêran dagirtî bixwesta. Ji mistek ax pê ve tiştekî din çavên wî têr nake. Kesê ku tobe dike, Allah (ac) tobeya wî qebûl dike.”[10]

Ji ber vê yekê eger însan hez mal û milk bike jî divê nebe evdê wî. Evdîtîya ji milk re ev e ku însan ji bo milk heyatekî bidomîne û hez jê bike û ji bo wê bûxz bike û pê dilşad bibe û ji bo wê hêrs bibe.

Kesê misilman divê bibe melîkê mal û milk, nebe evd û koleyê wê. Kesê ku bibe malike milk, wê dike beşeke evdîtîyê û bi wê nêzî Allah (ac) dibe û bi mumînan re jî dibe bira. Ew kesê bibe evd û koleyê mal û milk di heman demê de ji Allah (ac) dûr dibe û dilê wî ji mumînan jî sar dibe. Allah (ac) li ser vê mijarê mumînan wiha hişyar dike:

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَٓا
اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ

“Gelî ew ên îman anîne! Bila mal û ewladên we, hûn ji zikra Allah paş ve nexin/men nekin. Kî jî wisan bike ha ew, yên ku bi xusranê ketine bixwe ne.”[11]

رِجَالٌۙ لَا تُلْه۪يهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَاِقَامِ
الصَّلٰوةِ وَا۪يتَٓاءِ الزَّكٰوةِۙ يَخَافُونَ يَوْماً تَتَقَلَّبُ ف۪يهِ
الْقُلُوبُ وَالْاَبْصَارُۙ

“Ewana zilam (ên wisan) in ku ne tîcaret û ne jî danûsitendin, wan ji bîranîna Allah û ji kirina nimêjê û ji dayîna zekâtê paş ve nahêle. Ew ji roja ku qelb û çav (ji toqînê) têne qelibandin, ditirsin.”[12]

Navê El-Melîk û Tewhîd

El-Melîk, naveke Allah (ac) ya dorpêçker e. Lewre heyîn bitevahî milkê wî ye û di her zerreya heyîn de navê El-Melîk tecelli dike. Navê El-Melîk, li erd û esman delaleta serwerîya Allah (ac) ya mutleq e. Ew (ac), ji ber ku malikê erd û esman û dinya û axîret û qelb û beden e, her tişt mecbûr e ku teslîmê wî bibe û jê re sitûxwar be. Xwedîyê milk ew e. Ji hemû milkên xwe re emir kiriye ku evdîtîyekî li ser tewhîdê jê re bikin.

10. Buxarî, 6439; Mûslîm, 1048
11. 63/Mûnafîqûn, 9
12. 24/Nûr, 37

اَلَّذٖى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ شَهٖيدٌۜ

“Ew (Allah) e ku hakimîyeta/serwerîya erd û esmanan bitenê aîdê wî ye. Allah, şahidê her tiştî ye.”[13]

El-Melîk û dûa kirina ji Allah (ac) **re:** Tewhîd, di evdîtîyê de yekgirtina Allah e. Nav û dilê îbadetê jî dûa ye. Dema ku evd dibêje “Ya Rabbê min!” bi hemû zereyên xwe Allah (ac) tewhîd dike û berê xwe dide wî. Di hemû hest û raman û axaftinên xwe de beralîyê wî dibe. Dûa, ji heyînekî wisan re tê kirin ku ew her malik û melîk e.

El-Melîk û mijara şefaetê: Kesên muşrîk Allah (ac) nas nakin û wî bi heqî teqdîr nakin. Bi rahmeta wî têr nakin û bi nêzbûna wî aramî nabînin. Ji ber vê yekê herûdaîm li şefaetvanan digerin. Wekî pêbawer in ku eger ne şefaetvan bin dê nikaribin evdîtîyê ji Allah (ac) re bikin. Ev rewş berê wan dide lêgerînên rêşaşîtîyê. Carînan ew bixwe şefaetvanên xwe hildibijêrin. Rohanîyeta mirovekî an meqberek/zîyaretek an jî darek... Lê belê nizanin ku şefaet bitevahî aîdê Allah e (ac).

Belê, çima?

Lewre milkê erd û esman hemû aîdê Allah e. Ew di milkê xwe de çawa bivê wisan tevdigere/teserûfê dike. Ji ber vê yekê “şefaet ya Rasûlullah (ass)!” an “Ya şehîd, şefaetê li me bike!” nayê gotin. Çimkî evana bi serê xwe ne xwedî rayeya şefaetê ne. Eger ew destûr bide enceq wê gavê yek bikaribe şefaetê bike.

El-Melîk û mijara dostgirtina Allah (ac)**.** Bêguman însan li ser hewcedarîyekî dost digire. Lewre însan zeîf e. Ji bo xûrt bibe îhtîyacîya wî bi dostan heye. Muhtac e. Ji bo kêmasîyên xwe pêk bîne divê bibe xwedî dost. Însan, bitenê ye. ji bo ûlfet û ûnsîyetê li dostan digere.

Însan bi gelemperî însanên weke xwe ji xwe re dost digire. Gelek caran jî di van dostanîyan de dişehite. Dostanîya pirên însanan dişibe wî kesê ku li ber xeniqandinê ye û xwe bi yekî ve digire ku ew bixwe jî dixeniqe. Birastî ji du kêmasîyan tiştekî kamil dernakeve. Du çewtî rastîyek nakin. Lê dostanîya Allah (ac) ji bo însan dewlemendîtî ye. Allah (ac) navê xwe yê El-Melîk bibîr dixe û dibêje ji bo xwe bitenê min bikin dost.

اِنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يُحْيٖ وَيُمٖيتُۜ
وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصٖيرٍ

“Hakimîyeta/serwerîya erd û esmanan bêşik aîdê Allah e. Dimirîne û vedijîne. Ji Allah pê ve ne dostekî we û ne alîkarekî we heye.”[14]

13. 85/Bûrûc, 9
14. 9/Tewbe, 116

Dûaya Bi Navê El-Melîk

قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَٓاءُ
وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَٓاءُۘ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَٓاءُ وَتُذِلُّ مَنْ
تَشَٓاءُۜ بِيَدِكَ الْخَيْرُۜ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ

“Bibêje: “Ya Allahê min ê xwedîyê milk! Tu ji kî re bixwazî milk didî wî û ji kî jî bixwazî milk jê distînî. Û kî bixwazî wî (kesî) azîz dikî û kî jî bixwazî wî zelil dikî. Xêr di destê te de ye. Bi rastî tu li ser her tiştî qadir î.”[15]

Alî b. Ebû Talib (ra) rîwayet kiriye ku Rasûlullah (ass) wiha dûa kiriye:

وَجَّهْتُ وَجْهِىَ لِلَّذِى فَطَرَ السَّمٰوَاتِ وَالاَرْضَ
حَنِيفًا وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ اِنَّ صَلاَتِى وَنُسُكِى
وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتِى لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لاَ شَرِيكَ لَهُ
وَبِذَلِكَ اُمِرْتُ وَاَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْمَلِكُ
لاَ اِلَهَ اِلاَّ اَنْتَ. اَنْتَ رَبِّى وَاَنَا عَبْدُكَ ظَلَمْتُ نَفْسِى
وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِى فَاغْفِرْ لِى ذُنُوبِى جَمِيعًا اِنَّهُ لاَ
يَغْفِرُ الذُّنُوبَ اِلاَّ اَنْتَ وَاهْدِنِى لاَحْسَنِ الاَخْلاَقِ
لاَ يَهْدِى لاَحْسَنِهَا اِلاَّ اَنْتَ وَاصْرِفْ عَنِّى سَيِّئَهَا
لاَ يَصْرِفُ عَنِّى سَيِّئَهَا اِلاَّ اَنْتَ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ
وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِى يَدَيْكَ وَالشَّرُّ لَيْسَ اِلَيْكَ اَنَا بِكَ
وَاِلَيْكَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ

“Min berê xwe wek henîf daye Allahê xaliqê erd û esman. Ez, ne ji muşrîkan im. Nimêja min û qûrbana min û jiyana min û mirina min ji bo Allahê rabbê aleman e. Ez bi vê hatime emir kirin û ez ji mûslîman im. Allahê min, tu El-Melîk î. Ji te pê ve qet tu îlah tune. Ez evdê te me. Min zilim li nefsa xwe kir, ez gûnehên xwe îtîraf dikim. Gûnehên min bitevahî bibexşîne, lewre ji te pê ve yê ku gûnehan dibexşîne tûne. Min bigihîne ser exlaqê herî xweşik, lewre ji te pê ve tu kes nikare bigihîne ser exlaqê xweş. Xerabîya exlaqê jî ji min dûr bigire, lewre ji te pê tu kes nikare ji xerabîya exlaqê biparêze. Min îcabetê banga te kir û fermanên te qebûl kir. Hemû xêr di destê te de ye. Lê belê şer nikare bigihîje te. Ez xwe dispêrim te û vegera min ji te re ye. Tu berz û serdest î. Ez tobe dikim û ji te mexfîret dixwazim.”[16]

15. 3/Al-î Îmran, 26
16. Mûslîm, 771

AYIN KİTABI

İSLAM HUKUKU AÇISINDAN CEHALET

Kitabın Yazarı: Ebu Yusuf Midhat b. El-Hasan Ali Ferrâc

Tercüme: Mustafa Akman

Yayınevi: Kayıhan Yayınları

Basım Tarihi: 2020

Sayfa Sayısı: 472

Ebat: 135 x 210 mm

Kitap Hakkında

Fitnelerin tarihte görülmediği kadar arttığı günümüzde, sahih bir akide oluştururken, modern cahiliyenin yozlaştırdığı toplum yapısı dikkate alınarak meselelerin üzerindeki sisin dağıtılması ve en ufak bir karışıklığa mahal verilmemesi elzemdir. Bu meselelerden ve muhtemelen en mühimlerinden biri de cehalet mefhumudur.

Çağımızda yaşanan ifrat ve tefritin korkunç boyutlara ulaştığı malumdur. Hemen her meselede hakikat, bulanık su misali birtakım belirsizliklerle gizlenmekte ve batıl, zıddının kisvesine bürünmüş şekilde varlığını sürdürmektedir. İman ile küfür âdeta iç içe geçmiş, bugüne kadar eşi benzeri görülmemiş bir fitne ortalığı kasıp kavurmaktadır. Tağutları Müslimlerin hâmisi, zındıkları ümmetin zâhidi konumuna getiren müzevir bir kavga, İslam'ın garipliğine paralel şekilde yeryüzünü ifsat etmektedir.

Ne yazık ki, bilhassa son iki asırda İslami mücadele, bu habis ilhâdı önlemeye muktedir olamamıştır. Bizden görünen cehennem davetçilerinin de etkisiyle bidatler, sünnet olarak görülmeye başlanmış; tevhid söylemleri, tekfirle eşitlenerek dışlanmaya çalışılmıştır. Her türlü melaneti işleyen ve yayan mücrimler toplumda saygın(!) bir konuma gelmiştir. Şartlarını yerine getirmese ve amel etmese bile Kelime-i Tevhid'i bir kez söyleyenin ebedî ateşten kurtulacağı yönündeki sapma, İslam ümmetini laik ve demokrat bir kimliğe büründürmüştür. Allah'ın adıyla başladıkları bir zeminde, Allah'a (cc) yapılması gereken ibadetler yaratılmışlara yapılmış; diri veya ölü tağutlara kulluk edilir hâle gelinmiştir.

Rabbimize hamdolsun, İlahi yardımıyla asla sönmeyen İslam nuru, üzerindeki toprağı eşelemiş ve iyiden iyiye görünürlüğünü arttırmıştır. İslam'ın, asli hüviyetini kazanırken aştığı önemli bir merhale de mezkûr fitnelerin belki de temel sebebi olan cehaletin mazeret olduğu yanılgısını bertaraf etmesidir.

İşte bu eser, cehalet kavramını net bir şekilde anlamamızı sağlayan ve cehaletin mazeret olamayacağını Kur'ân ve Sünnetten delillerle ortaya koyan ilmî bir çalışmadır. Meseleyi çok yönlü ele alan bu eser, akademik bir makale derinliğini ve bir sohbet halkası samimiyetini birleştirerek baş ucu eserlerinden biri olmuştur. Tüm okurlarımıza faydalı olması ve İslam ümmetine hayır getirmesi duasıyla...

KIBLEGÂH

Yeni Uygulamamız

KIBLEGÂH

App Store ve Google Play'de

Geri Sayımlı Namaz Vakitleri

Kur'ân ve Sünnetten Her Vakit İçin Özel Dualar

Günlük, Haftalık ve Aylık Hedefler

Bulunduğunuz Konumdan Kıble Yönünü Bulma

Sünnet Işığında Sabah ve Akşam Zikirleri

Google Play

App Store

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!"
(39/ZUMER, 17)

TEVHİD DERGİSİ

TEVHİD DERSLERİ

TEVHİD MEALİ

ISSN 2148-4635
9 772148 463504

ABONELİK İÇİN
tevhiddergisi@gmail.com
www.tevhiddergisi.org
+90 545 762 15 15